26ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 7129 — 20 ՅՈՒՆԻՍ 1909 — ՇԱԲԱԹ

3 Juillet 1909 — 26me année — N° 7129

"ԱՐԵՒԵԼՔ„
ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ
Կ. ՊՈԼՍՈՒ, ԳԱԼԱԹԻԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Կ. Պոլսոյ համար տարեկան	50 Ղ.
» » վեցամսեայ	45 »
Գուսան Ճրու համար տարեկան	100 »
» » վեցամսեայ	60 »
Օտար երկիրներու համար տարեկան	25 Ֆր
» » վեցամսեայ	20 »

Յաղթասարի ծախքը մեր վրայ

Արեւելք

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ

10 PARAS

آره‌ولك
ارمنیجه یومی و سیاسی غزته
صاحب امتیازی قره‌کین بویاجیان
درسعادت

AREVELK
JOURNAL ARMÉNIEN
Directeur-Propriétaire
KARÉKIN BOYADJIAN
Cons/ple, Galata

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ՆՕԹԵՐ

Կովկասի ձերբակալութեանց մասին.— Ձեմարանի հարց.—Ելէնճեան:

Ս. Կաթողիկոսը արդէն մատած է Կովկաս, և թերեւս վաղը-միւս օր՝ Էջմիածին կը հասնի. Զարին խոստումը մեր բանտարկեալներուն համար, դէթ ցարդ առնուած լուրերէն դատելով, մասամբ գործադրուած է: Բանտէ արձակուածներուն մէջ կան շա՛տ ծանօթ մարդիկ.— Խաժակ՝ Ներսեսեան դպրոցի ուսուցիչներէն, Թումանեան՝ Երեւանցի ուսուցիչ-բանաստեղծը: Կրնանք ըսել թէ կծիկը սկսած է քակուիլ, ու հաւանաբար հետզհետէ կը ստանանք ուրախարիթ լուրեր:

Մենք հոս այնպէս կը կարծենք որ բանտարկութիւնները յատուկ հալածանքներ են մեր ցեղին դէմ. ո՛չ ամենեւին, այլ ոստիկանական այն ուղղութիւնն է որ հաւասարապէս կը շարժի տեղական-ազգային ուժերուն դէմ. ռուսական քաղաքներու մէջ, բանտի տեղ, կախաղանները գործ տեսան, և ընտիր դասմը, որ իր անզուսպ ձգտումներուն նեղ կը գտնէ երկրին վարչական դրութիւնը, ճապուկ չուաններու մէջ կը քաւէ իր չունեցած մեղքերը:

Այս հալածանքներուն մէջ «Դաշնակցութիւն» անունը հոսանքին առջեւ է. և որովհետու ան իր մարտիկներովը արդէն ծանօթ էր ռուս ոստիկանութեան, չա՛տ դիւրութեամբ պիտի իյնար անոր ճանկերուն տակ:

Բիչ մը աւելի վեր ելլենք, դէպի այդ շարժումներուն սկիզբը: Աջակողմեան երեսփոխաններուն մէջ, Պէսարապով երեսփոխանին կողմէ, բուռն յարձակումներ սկսած էին արդէն Տումայի մէջ, թէ Հայերը անջատողական են, թէ Կովկասի մէջ խմոր մը կը թթուեցնեն:

Այդ յարձակումներուն դէմ բողոքներ բարձրացան. ձախակողմը, թէեւ սակաւաթիւ, ուժ տուաւ բարձրացած աղաղակներուն: Երբ սկսուած բողոքներուն, Կովկասը, իբրեւ թէ մէկ բերնով, մեղմուչուչ, խառնեց իր աղաղակները, այն ատեն աջակողմեան զանգուածը խլրտեցաւ և սկսաւ ամբաստանութեան տակ դնել Կովկասի փոխարքան:

Փոխարքային դէմ... Կուրի և Արաքսի սահմաններուն մէջ ժողովրդային կուռքն է ան. բոլոր ցեղերը, անխտրաբար, կը պաշտեն զինքը: Եւ ահա, այս անգամ, դարձեալ բողոքի ձայներ, արդար աղաղակներ Գուրիչկէվիչեան մեքենայութեանց դէմ: Փոխարքային դիրքը, որ բոլորովին մը խախտուած տեսնուեցաւ, և քիչ մնաց դէպի Բեղերսպուրգ ճամբայ հանէին Կովկասի երդուեալ ասոխները, արձագանգուած բողոքներուն և աղաղակներուն առջեւ, Նեվայի ափունքէն Կովկասի բաղաքացիութեան պատուագիրը տրտղոսը եկաւ փոխարքային: Աջակողմը ցնցուեցաւ:

Բայց ան, ինչպէս տեսնուեցաւ, վհատիլ չունի: Իր բոլոր պատիւը վտանգի տակ էր: Եւ օրուվհետու ինքն է մեծամասնութիւնը,— այն անգիտակից ուժը որ մեքենական ծանրութիւնովը կը ճնշէ աւելի քան թէ բարոյական ուժովը, քուէարկեց, ու հետեւանքն եղաւ Կովկասի մէջ ոստիկանական ձերբակալութիւնը, որպէս զի գուցէ այդ մեթոտով հնար ըլլայ Դաշնակցութեան մէջ գտնել երեւակայուած անջատողականութեան գաղափարական փաստը:

Ու ինչպէս ըսի, Դաշնակցութիւնը արդէն ծանօթ էր ռուս ոստիկանութեան: Զարմանալի թող չթուի եթէ գրեմ որ Օշականի մէջ կազմուած հացկերոյթի մը առթիւ, ոստիկանապետը ինքը բաժակ առաջարկած է Անդրանիկի համար: Մեր յեղափոխական ուժերուն այսքան ընտանի և գրեթէ քով քովի ապրող ոստիկանութիւն մը, Բեղերսպուրգէ առնուած լուրերէն ետքը, չա՛տ դիւրութեամբ կը բնաւորը բանտերը լեցնել հին ու նոր Դաշնակցականներով:

Ոստիկանական խուզարկութիւնները ցարդ ոչինչ կրցին ստուգել. ոստիկանութիւնը ինքն ալ գիտակ էր որ թագուն ոչինչ կար, ո՛չ ալ հիմք ունէին Պուրիչկէվիչեան ամբաստանութիւնները, բայց անգամ մը ցուրա հովը փչած էր, հարկ էր վրդովել Կովկասի անդորրութիւնը, ու եղաւ ատ:

Զարին կառավարութիւնը, ինչպէս կ'երեւի, դաշնակցական ամբաստանութեան հետ, ուշադրութիւն դարձուցած է նաեւ Էջմիածնի հոգեւորական անկածութեանը: Զարը ինքն ալ կը յանձնարարէր Ս. Կաթողիկոսին, հոգիներու նորոգութեան համար, նոր կեանք մը սկսիլ: Ու վերջերս, Թիֆլիսի թերթերուն նայելով, ռուս պաշտօնեայ մը յատկապէս Էջմիածինը այցելած էր ու չա՛տ անկեղծաբան գտած դպրոցական գործը:

Էջմիածնի դպրոցական հարցը բաւական դժուարին հարցերէն է: Ինչ ալ ըլլայ, առջի ձեւովը, վանքին պարիսպներուն մէջ, պատանեկան տարիքներու համախմբումը, յանձնարարելի բան մը չէ, ո՛չ աշխարհական և ոչ հոգեւորական տեսակէտով. Վանքը մը ինքնին, իր ամբողջութեամբը առնուած, ճերմակ երես բան մը չէ. պատանի ուսանողութիւնը, այդ սեւերու, սեղմումներու, աշխարհէ քաշուած ընկերութեան մը ազդեցութեան ներքեւ, լաւ ոչինչ կը խոստանայ: Վանքին համար ալ թերեւս տեսակ մը լաւ վկայութիւն չէ՛ եղած:

Թիֆլիսեան թերթերու մէջ փափագներ կան թէ աւելի լաւ է ընել գիշերօթեայ դրութիւնը, և, միւնոյն ատեն, փոխանակ նախակրթութենէ սկսելու, հաստատել բարձրագոյն դասընթացքներ միայն: Ատով սա օգտակարութիւնը կ'ունենանք որ աղքատ ուսանողներ, անոնք որ հարկաւորաբար միջոց չպիտի ունենան արտասահման և կամ ռուսական միջին քաղաքներ երթալ բարձրագոյն դասընթացքներու համար, իրենց հոգին վրայ, միջին չափով մը, հասած պիտի ըլլան գիտական, ուսուցչական որոշ վիճակներու:

Հոգեւորական տեսութեամբ ալ թերեւս աւելի օգտակար ըլլայ այդ ուղղութիւնը: Այդպէս պատրաստուած ուսանողութիւն մը, փոխանակ առջի օրուընէ, ծայրատ զգացումներով, թեթեւ մատնումներով, տեսակ մը կրաւոր դիրքով, ուխտելու յանձն առնել ինչ որ անծանօթ է իրեն, և գուցէ մեծ ապաշտ մը ըլլայ իրեն, կը մնայ դուրսը, ապատ կը չնչէ, ու, եթէ օր մը վճռէ մտնել վանքին պատուարներէն ներս, կանխաւ գիտցած կ'ըլլայ թէ վանքը կամաւոր զրկանքներու բանտն է, և, այդ կեանքը ապրելու համար, յաւիտենական դատապարտեալի մը պէս, պէտք է ծայրատել շատ զգացումներ, կամաւոր յանձնառութիւններ ընել, ու ստիպել կեանքը, Աստուծոյ աշխարհ մը:

Տեսնենք թէ ի՞նչ կարգադրութիւն պիտի ըլլայ. միայն թէ փափաքելի է որ Գէորգեան հաստատութիւնը գրուի իրեն արժանի բարձրութեան մը մէջ: Հոգեւոր Կաթողիկոսին համար կ'բսուի թէ իր հոգին էր այդ հաստատութիւնը. իր սաներուն վրայ կը գուրգուրար: Ինքը յաճախաւոր այցելութիւններով, աչքէ կ'անցնէ եղեր աշակերտները. գլխաւոր հոգածութիւններէն մին եղած է առողջական վիճակը: Կ'ըսէ եղեր. «Լաւ կերցուցէ՛ք, լաւ պահեցէ՛ք տղաքներս. թող ուտեն, գոմէշի պէս վիզերնին հաստանայ»: Եւ յիշատակելի օր մը, կողմնակի ճամբաներէ ստուգած ըլլալով թէ հոսած ձիթապտուղներ կը կերցնեն սաներուն, վաթսուն-եօթանասուն տակառ, գեռ չբացուած, ամենն ալ թափել կուտայ:

Մենք հաստատ հաւատք ունինք որ, նորընծիր Հայրապետին օրով, վանքն ու ճեմարանը կ'ունենան իրենց բարեկարգ ուղղութիւնը, նոր սահմաններուն պարանոցը գոմշուկի վիզին պէս հաստ կ'ըլլան, և, հոսած ձիթապտուղի տակառներուն պէս, դուրս կը թափին շատ փառութիւններ,— հոգեկան մգլածութիւններ:

Շաբաթական նօթերու նեղ շրջանակին մէջ դնել Ելքէնճեանի անակնկալ մահը, ստուգիւ շատ փոքր բան մը պիտի ըլլայ: Իմ ծանօթութիւնս ալ լայն չէ իր մասին, որով թեթեւ պիտի անցնիմ:

Իմ գիտութիւնս իր մասին սա է որ ըլլալով պարկեշտ արհեստաւոր մը, մեր մէջ ունեցած էր իր գրագէտի առանձին տեղը: Գրաբարի պայքար մը կը յիշեմ Գուրգէն-Մէնէվիշեան ընկերակցութեան մը դէմ: Կռիւը մղեց, իր սեփական ուժերովը, անկուն և արիաբար: Հին շրջանի մէջ տեղի ունեցաւ պատ. մեզի հասածը կռիւին չշուկն էր գրեթէ. խալ որոտ մը, և, շատ անգամ, ընդհատօրէն: Հարցին սկզբնական մասերուն մէջ սահմանի ոտնձգութիւններ կային. ընթերցողներու մէջ շատ քիչեր միայն ըմբռնած պիտի ըլլան:

Ելքէնճեան, գրաբար լեզուի արդարեւ հմուտ, աւելի աղատական էր. իր գրածներուն մէջ զինքը գտած եմ Բագրատունիի սիրահար հետեւող մը: Իր ազատական ուղղութիւնը երբեք զինքը խղճահար ըրած չէ՛ թէ ոչ բառերն ու ձեւերն են որոնցմէ զգուշանալ պէտք է: «Ազատութիւն»ը բաղձալի ամէն բանի մէջ, թանկ գնուած և շատ անգամ արիւնի գինով ղլացուած, գուցէ շատ արժէքաւոր չըլլայ միայն ու միայն գրաբարի մէջ. պահպանողականութիւնն ալ, գուցէ արժէ միայն ու միայն այդ կէտին մէջ:

Հիմա որ ալ միջոց ունի գրաբարի մոռ վարդապետներուն հետ դէմ դիմաց տեսակցելու, անշուշտ հոն պիտի տեսնէ Բագրատունի, Հիւրմիւզեան, Դաթբրճեան ու Գարագաշեան, իբրեւ լաւ աշակերտներ Սահակի ու Մեսրոպի որոնք պիտի մնան յաւիտենական ներկայացուցիչը մեր գրաբարին:

Ելքէնճեանի լաւագոյն ծառայութիւններէն մին, իր կուռ և լաւ աշխարհաբարովը, կը մնայ Երուսաղէմի հարցին մէջ իր ունեցած հրապարակային գրքուածքը: Իր վերջին յօդուածը անպաշտօն դատապարտութիւն մըն է հոյուսխոյսներու ջոջերուն:

Իր մահը տեղի ունեցաւ շատ ցաւալի հանգամանքներու մէջ. իրաւունք ունէր տակաւին երկար ապրելու: Կը կասկածիմ որ գուցէ ինքն ալ, Շնորհալեան Յակոբ վրդ-ի պէս, չկրցաւ բմբռնել Ատանայի ազէտքն իր զարհուրելի մանրամասնութեանը մէջ. և, փոխանակ ժայռերուն վրայ ջախջախելու իր գանկը, տանը մէջ, անկողնի մէջ, վերմակի տակ, բարձի վրայ սկսաւ մեռնիլ իր ուղեղովը:

ՀՐԱՆԴ

ԱՂԷՏԱՎԱՃԱՌ

Հոն կը կարեն՝ սուրին չկահիւնն հո՛ս կը լսուի,
Հոն կը թազեն՝ հողը մեր վրայ կը թափի,
Հոն կը վառեն՝ կրակն այստե՛ղ կը մրկէ,
Հոն կը մայ՝ ծուխը մինչեւ հո՛ս կը ծռի,
Հոն կը քանդեն, կը քանդեն՝ հո՛ս մեր տունը կը փլի՝, կը փլի՝.
Սիհանէն մինչ Վասպոր յուղարկաւոր ենք կեցեր,
Միջակոր ու խանձած ծաղիկներուն պէս՝
Հրաբուխներու ստորոտը առա՛ւօրէն աճող:

Սիհանն հիմա կը ոքայ, Սիհանն հիմա կը գալարի
Ուր լաստերու պէս լողացող հայ մարմիններու հասակէն
Պիտի առնեն ջուրերն իրենց շաւիղը թրաձեւ
Որ կը փայլի լուսեղ շեղերին պէս սուրին, և իբրեւ Գրիչ
Կը գլխագրէ նոր ռազմերգներ, օրերգներ ու մահերգներ
Զոր պիտի հեգեն մեր չրթունքները թրաչուչան
Մերթ փոխ տալով հայրենի աղբիւրներուն ալ չիրմաձեւ:

Ամ՞թ կը զգանք տառարները մտնելու.
Զի սուրբ Գուռներն այնտեղ կարգաւ են պղծուեր,
Ինչպէս տեսնով մեր յաղթ մեհեանին բաղինն իսկ կը սարսռար
Երբ կը տեսնէր իր ուսերէն աղաւնիները գողցուած:
Խիպ մը կը զգանք դէպի տաճա՛ր դիմելու...:

Մեր վերքերը փորուած աչքերու պէս, մեր հատ ղգեսային տակէն՝ իսկ կ'երևին
Զի լկուած կուսաններուն մերկութիւնը
Ոչ մէկ լաթո՛վ կը ծածկուի
Եւ անոնց փրցուած ծիներուն տեղ ա՛լ նոր ծիներ չեն բուսներ,
Թերեւս փրցուած գնդածաղիկներուն տեղ նորեր ծնին, ծլին
Ովասիս տանող ճամբաներուն բերանը:
Կարուած Լուսինին տեղ թող Հրա՛տը վառի մեր Գիշերին մէջ:

Հոն խաչեցին՝ հոս մեր լեղուն կղակնուս վրայ գամուեցաւ,
Թէեւ լռութեան մէջ Փիլիպեա՛ն մը պոռացինք:
Այս կրակն ու մոխիր, այս բոցն ու արիւնն
Բնութեան ո՞ր արդարացիութ. պատատին
Վրայ պիտի տեսնենք վրձնուած:
Եւ անցորդը զայն ո՞ր բլուրէն, ո՞ր արտեւանէն
Պիտի լուր տայ ոտնաձայնով.
«Նուենեն ալ ցա՛ծ բրամ (*)
Երբ պլեւս արխայութեան աճունը տամ»:

ԼԵՈՆ ԷՍԱՀԱՆԵԱՆ

(*) Զակերտուածը՝ պարսիկ բանաստեղծ Խայամինն է:

ԹԵՐԹՕՆ "ԱՐԵՒԵԼՔ„Ի (15)

ԱՐՓԻԱՐ ԱՐՓԻԱՐԵԱՆ

ԿԱՐՄԻՐ ԺԱՄՈՒՑ

Դ.

—Ապրիս, Օգսենտիոս էֆէնտի, ապրիս, աղաղակեց սրբազանը: Նայէ՛, անոնք ընտոր խելացի են, ընտոր քաղաքագէտ են: Անոր համար է որ զիրենք հանգիստ կը թողուն:

—Կեցցե՛ս, Օգսենտիոս էֆէնտի, կեցցես, ձայնեց աշխարհականներու ակումբը, ինքնիրմէն դուրս ելած:

Եպիսկոպոսը լուռ կը մնար: Էֆէնտին, քաջալերուած, շարունակեց.

—«Զինուորական մանկանց»ին համար մի...

—Է, հասայ, ըսաւ Տէրտէրը հեգնօրէն:

—Հո՛ն, հոռմընեներուն խաչ հանելը կը դարձնես:

—Ես հոռոմ տեսած չունիմ, և ոչ ալ անոնց ինչպէս խաչ հանելնին գիտեմ, պատասխանեց տէրտէրը, ուսերը վեր թօթուելով:

Պզտիկ աղնուաշուք մը աթոռէն ելաւ, ու սկսաւ աջէն ձախ երեսն հանելէ հանել խաչակնքել, չընդնշմարուելու չափ արագօրէն: Ժողովը կը խնդար:

—Իշտէ, հոռմընները տասնկ խաչ կը հանեն, կ'ըսէր:

—Լփռատէ՛, տէրտէր, լփռատէ՛, շարունակեց էֆէնտին: «Զինուորեալ մանկանցը» լսուելու չէ: Հայոց մէջ «զինուորեալ մանկունք» չկա՛յ, չըլլա՛ր: «Ասոնց մանուկը որ զինուորեալ ըլլայ, հապա մեծը ինչ պիտի ըլլայ» կ'ըսեն եղբէն: «Որ սուր առչէ, սրով անկցի». բերանիս ամուր ամուր ձայնով զինուորեալ առնենք նէ, եղբէն բերանիս ալ «զինուորեալ»ով կը գոցեն, հա՛: Չը լսուի, չը լսուի:

—Անանկ է եա՛, անանկ է եա՛, կրկնեց խմբերգը:

Հայասատանցին ա՛լ չդիմացաւ. ոտքի ելաւ ու էֆէնտիին երեսն ի վեր պոռաց.

—Էֆէնտի, էֆէնտի, ա՛լ չափը անցուցիր: Կրօնականին մէջ փոխելիք բան մը եթէ կայ, հրամանքը սրբազանէն գալու է և ոչ թէ քենէ. հասկցա՞ր:

Դիմադարձական այսպիսի դիտողութիւն մը՝ երբուն տարիէ ի վեր ընաւ չըլսուած՝ և որ բուռն հարուած կուտար էֆէնտիին գերիշխանութեանը չուարեցուցածքը, նոյն իսկ եպիսկոպոսը: Ամէն աչք սրբազանին դարձան բոպէաբար: Անիկայ պատուհանէն դուրս կը նայէր, չլսելու զարնելով. բայց սրտէն զգացած գոհունակութիւնը դէմքին վրայ կը ցոլար:

—Սրբազանը ե՛ս եմ, ես, գոռաց էֆէնտին: Նորին Վեհափառութիւնը նը-ուասաս կը ճանչնայ այս գեղին պատասխանատուն:

—Հրամանքդ, ըսաւ տէրտէրը ձեռքը պնակներուն երկնցնելով, մինակ ատոնց կը խառնուիս. տաճարին մէջն ալ, չա՛տ չա՛տ խսիրին ու միսներուն: Լուսաբարը քենէ վեր է: Անիկայ ատաճան ունի: Բանտանաներուն հրանդ տալը քու կարողութենդ դուրս է...

Դէս պիտի շարունակէր, բայց էֆէնտին, բուռնցքը սղմած, վրան վազեց, մոլեգին պոռալով.

—Ծո՛, տէրտէր, ես քու մօրուդդ բրաշ ընել կուտամ:

—Ծո՛, Հայրապետ, ես ալ քու պեխերդ կը...

Էֆէնտին պարզապէս խենդեցած էր: Ապնուաչուքները հարիւ թէ կրնային զինքը զսպել, թեւերէն մտած:

—Վա՛յ, դուն ինծի «ծո» մի ըսես: Ե՛ս, Նորին Վեհափառութեան պաշտօնեան. ե՛ս պալայով պատուուած, դուն ինծի «ծո՛» մի: Բերա՛նդ պիտի չորցնեմ, լեզուդ կտրել տամ պիտի:

—Ու ե՛ս, պաշտօնեայ Բարձրելոյն, ճակատս սուրբ միւռոնով օծուած, դուն ինծի «ծո՛» ըսես, պատասխանեց Հայաստանցի տէրտէրը ծանր ծանր, աջ բազուկը երկինք բարձրացնելով:

Նոր լռութիւն:

Ղարիպը, Սրբազանին առջեւ խոնարհութիւն ընելով, խրոխտաքայլ դուրս ելաւ:

—Ժա՛մկոչ, կանչեց էֆէնտին:

Ժամկոչը եկաւ, բարեւ բռնած կայնեցաւ:

—Հիմակ հիմակ, հրամայեց էֆէնտին, արապա մը պիտի բռնես, ասոր եաթաղը մէջը կը դնես, ինքն ալ մէկտեղ, չիտակ Պատրիարքարան կը տանիս: Ես վաղը կ'երթամ կը խօսիմ:

Ու ժամկոչին երկու մէնիմիկ տուաւ:

* * *

Հինգշաբթի օրուան Պոլսոյ թերթերը «Ազգային լուրեր»ու մէջ հետեւեալ տեղեկութիւնը կը հաղորդէին.

«Ցուսիկ անուն քահանայ մը, Տոմուզ գեղէն, որ առժամապարՕրթագեղիեկեղեցին խրկուած էր, հոն՝ իր գեղին անունը արդարացնող բնաւորութեամբը՝ թաղը տակնուվրայ կ'ընէր: Վսեմ. Հայրապետ էֆէնտին, պէտք եղած դիտողութիւնները Պատրիարքարանին հաղորդած ըլլալով, այդ խառնակիչը, ըսենք՝ չքահանան, եւ րէկ բարապաններուն հսկողութեամբը Մախսուսէի շոգենաւը դրուելով, իր երկիրը խրկուեցաւ, Սամսոնի ճամբով:»

Ե.

Տէր Ցուսիկին ճամբուելէն շաբաթ մը ետքը, օր մը երբ Հայրապետ էֆէնտին Պէշիքթաշի պարականոցին առջեւէն կ'անցնէր, Հասան փաշան զինքը ներս հրաւիրեց: Երլաբզ բերդաքաղքին շրջապատը համարուող Պէշիքթաշ և Օրթագեղ թաղերուն միահնձան տէր և իշխանը, Օրթագեղի մեծ-աղային մտերիմ բարեկամն էր: Սուրճ ու սիկար հրամցնելէ յետոյ, փաշան խօսակցութեան միջոցին, իր գոհունակութիւնը Հայրապետ էֆէնտիին յայտնեց, կասկածելի փափազ մը ճամբած ըլլալուն համար:

—Ամա՛ն փաշա էֆէնտի, Ձեր Վսեմութեան սխալ տեղեկութիւն հաղորդուած ըլլալու է, պատասխանեց Հայրապետ էֆէնտին, դող ելլելու ձեւեր առնելով: Բան մը չկայ: Ամ փափազին ձայնը չատ հատ էր, մենք ալ անուշ ձայն սիրելնուս, Պատրիարքարանէն ուրիշ քահանայ մը խնդրեցինք: Ամէնը աս է:

—Աղէ՛կ, աղէ՛կ, ատանկ թող ըլլայ, պատասխանեց փաշան քթին տակէն մրմտելով: Դէմինը կը ճանչնար:

(Շարունակելի)

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԿՐԿՏԷԻ ԽՆԴԻՐԸ.— Կ. Պոլսէն հեռագրեալ կը հեռագրէ Թարկի Թղթակիցը երկուշաբթի թուականով.— «Ի. Դուռը, վազը, սէրութեանց պիտի ծանուցանէ թէ, իր առած վաւերական տեղեկութեանց նայելով, Յունաստանէն մեծաքանակ զէնք ու ռազմամթերք ղրկուած են Կրետէ։ Պաշտօնական շրջանակները հակամէտ են կասկածելու թէ հելլէն կառավարութիւնը մասնակից է այդ գործին, և կը յուսացուի որ, նոր կասկածներու առաջքը առնելու համար, հելլէն կառավարութիւնը հարկ եղած միջոցները իսկոյն ձեռք պիտի առնէ՝ որգիլելու զէնքերու նոր առաքումը դէպի Կրետէ։ Այվալըքի մէջ միւս զէնքեր և բեռան կը հանուին։ Տակէն լեցուող 1400 հրացաններ և մեծաքանակ ռազմամթերքներ գրաւուեցան իշխանութեանց կողմէ։»

—Թայմզ նոյն թուականով սա հեռագիրը ստացած է Վիեննայի իր թղթակցէն.— «Ոչ-պաշտօնական յայտարարութեան մը նայելով, պաշտպան չորս տէրութիւնները հակարիրձ չեն գտնուած օսմ. վերջին ծանուցագրին մէջ պարզուած տեսութեանց. ծանուցեր են Բ. Դրան թէ ընաւ առնչութիւն մը չի կրնար ըլլալ Կրետէէն միջազգային զինուորներուն եւ առնուելուն և քաղաքական ներկայ կացութեան մէկ փոփոխութեանը մէջեւ՝ օսմ. դրական գերիշխանութեան մը հաստատմանը մասին կղզիին վրայ։»

—Հանեայէն կը գրեն Քուրիէ s'Օրիանի թէ «Էդինքի Էդերիա»ի որոշումով երկու քոմիդէներ կազմուած են հրսանխումբեր ղրկելու համար Մակեդոնիա։ Մինչեւ հիմա արձանագրուած կամաւորներու թիւը հազարի կը հասնի։ Այդ հրսանխումբերէն մէկին հրամանատարն է Մանոս գնդապետի զաւակը՝ Քոնդանդէն Մանոս, այն գնդապետը որ Թուրքեհելլէն պատերազմին ատեն Պէշ-Բունարի հրամանատարն էր։ Նոյն հրսանխումբին հրամանատարներէն մէկն ալ է Զիմպրաքքիս անուն անձ մը, քարտուղար նախարարաց Խորհուրդին։ Ուրիշ հրսանխումբ մըն ալ պիտի կազմուի միայն Աթէնքի իրաւաբանական համալսարանին ուսանողներէն։ Այդ քոմիդէները, որոնց գործունէութեան ծրագիրները կը պատրաստուին, «Նուիրական վաշտեր» ըսուին կոչուին։ Յոյներուն ծրագիրը պիտի ըլլայ իսլամները մղել բռնաբարման արարքներու քրիստոնեաներուն վրայ, և օգտուիլ ըլլալիք միջամտութիւններէն։ Յունաստանի պատրաստութիւնները Հանեայի մէջ քրիստոնեաներու միջեւ խօսակցութեան առարկայ կ'ըլլան։ Կղզիին կառավարութիւնը ծայրայեղ մտահոգութեան մէջ է։ Վարիչները տարբեր կարծիքներ ունին։ Սինդաղմի մէջ հրատարակուած նամակ մը, պետական նախկին խորհրդական Քոնդանդէն Ֆուտիս անուն անձի մը ստորագրութեամբ, և Իբսիլա Լէֆֆա Օրի Թուրքերու դէմ բուռն խօսքեր կը պարունակեն։ Նէս Բնէվմամի մէջ, սակայն, լեզուի փոփոխութիւն մը կը նշմարուի։ Այդ թերթը իր քաղաքական տեսութեան մէջ կրսէ.— «Այս անգամ ալ Կրետէի խնդիրը արդարութեամբ եթէ չլուծուի, անոր պատճառը միայն պիտի ըլլայ Յունաստանի հիմակուան տկարութիւնը զոր առաջ բերած են Պ. Թէոդոքիս (նախարարապետ) և իր պաշտօնակիցները։ Մինչդպային զինուորներուն քաշուելէն ետքը Յունաստանի կողմէ կղզիին գրաւումը սէրութեանց կողմէ լաւ աչքով պիտի դիտուի, վասնզի Եւրոպա սա յայտարարութիւնը կ'ընէ Յունաստանի.— «Կրետէն քուկդ է. գնա՛յ զայն գրաւէ, սակայն հաշիւը կարգադրէ Թուրքիոյ հետ։»

—Կրետացի տասնրեօթը պետեր Աթէնք գացին՝ կազմելու հրսանխումբեր որոնք Մակեդոնիայի մէջ պիտի գործեն։ Ծանօթ երկու պետեր՝ Քրավիսի և Նիքոլոզի արդէն երկու հարիւր հոգի գրած են և սահմանազլուխը անցնելու մօտ։

—Մոնիպոռ կ'իմանայ թէ պաշտպան չորս տէրութիւնները յառաջիկայ երկուշաբթի պիտի պատասխանեն Բ. Դրան վերջին ծանուցագրին։ Այդ ծանուցագիրը պիտի ամիսիէ տէրութեանց վերջնական որոշումը։

—Անգլիոյ կառավարութիւնը պատասխանեց Բ. Դրան ծանուցագրին՝ կրետական խնդրոյն նկատմամբ, սապէս պարզելով իր տեսակէտը.— Կղզիէն միջազգային զինուորներուն քաշուիլը նախապէս որոշուած ըլլալով, զայն եւ առնելու պատճառ մը չկայ. սակայն մարտանաւեր պիտի գանուին Սուսայի ծովածոցին մէջ՝ պաշտօն ունենալով կղզիին վրայ պարզել օսմ. դրօշը՝ իբրեւ նշան վերապետութեան։ Անգլիոյ կառավարութիւնը կը յարէ թէ տարբերութիւն մը չկայ ցամաքի վրայ կամ ծովի վրայ նաւերու մէջ զինուոր ունենալուն միջեւ. նաւ սկզբունքով կ'ընդունի բանակցել Կրետէի տուչլիք ինքնօրինութեան ձեւին մասին, երբ հանդարտի միտքերու զրգռութիւնը։

—Սեպտեմբերին կը հեռագրեն Էնսէբանսաս Պեյի թէ օսմ. Պ. զօրաքանակին հրամանատարը հրաման ստացեր է որ թնդանօթաձիգները պատրաստ ըլլան առաջին ազդարարութեան վրայ հելլենական սահմանագլուխը գրկուելու համար։

—Եենի Կազէտա կ'իմանայ թէ պաշտպան չորս տէրութիւնները Կ. Պոլսոյ իրենց դեսպաններուն հրահանգ տուած են Բ. Դրան տուուելիք պատասխանին համար։ Այդ դեսպանները զումարուելով պատասխանը պիտի պատրաստեն և իրենց տէրութեանց հաւանութեանը ենթարկելէ ետքը Բ. Դրան պիտի հաղորդեն։ Հաւանական է որ այդ պատասխանը երեքշաբթի օրը հաղորդուի Բ. Դրան։ Պատասխանին պարունակութիւնը արդէն նշանակուած է քիչ մը վերը յիշուած Անգլիոյ պատասխանին մէջ։ Այդ ծանուցագիրը բարեկամական խորհուրդ պիտի տայ Բ. Դրան՝ տրուած որոշումը ընդունելու համար. նաեւ պիտի ծանուցանէ թէ նոյն խորհուրդը տրուած է Յունաստանի և թէ հանդարտ մնալու մասին ազդարարութիւններ եղած են Կրետացիներուն։

ՍԼՐԹԻՊԶԷԻ կառավարիչը, կ'ըսէ Թանին, հեռագրեր է Բուսմէլիի երեք նահանգաց ընդհանուր քննիչին թէ երկրագործական աշխատութեանց համար երկու հազար իսլամներ երբ Յունաստան կ'երթային, Էլասոնիայի մօտ, սահմանագլուխին մէջտեղը, յարձակումի մը ենթարկուեր են հելլէն զինուորներուն կողմէ։ Այդ իսլամներուն մեծ մասը սպաննուեր կամ վիրաւորուեր է։ Նոյն միջադէպը գրգռութիւն առաջ բերեր է Սէրֆիչէի մէջ։ Խնդիրը հաղորդուած է Բ. Դրան։

ՍԿԼԱՎԻԶԷԻ արարողութիւնը երէկ տեղի ունեցաւ Պէյլէրպէյի մզկիթին մէջ։ Սուլթանը Սեօլիւտլի չոգենաւով նոյն մզկիթին քարափը ժամանեց։ Բակին մէջ բարեւի կեցած էին նաեւ երկսեռ դպրոցականներ։ Ատանցմէ Գուլկունճուքի յունական վարժարանէն փոքրիկ աղջիկ մը ծաղկեփունջ մը մատուց Սուլթանին, որ իր կայս. մեծարանքները չնորհեց ամէնուն։ Սուլթանը, ուրբաթի աղօթքը կատարելէ ետքը, Սեօլիւտլի չոգենաւով գնաց Կէօքսուի պալատը։ Նոյն չոգենաւէն մէջ կը գտնուէին նաեւ կայսերազուն իշխանները, Եպարքոսը, Մահմուտ Շեվքէդ փաշա, պատերազմական նախարարը և ուրիշներ։ Մերակուտական Մանասդրոյը Իսմայիլ Հագգը էֆ. և երեսփոխան Արիֆ Իսմէդ պէյ Սուլթանին ներկայացան։ Կայսրը յայտարարեց թէ փափաքող է որ աղգը հանդարտութեամբ երջանկութեան արժանի ըլլայ և թէ գոհ ու վստահ է երեսփոխաններուն հայրենասիրական ջանքերէն։ Մահմուտ Շեվքէդ փաշա ալ կայսեր ներկայացաւ։ Պալատական նուագածուներու խումբը կը նուագէր Կէօքսուի պալատն առջեւ։ Ժամ 8ին Սուլթանը Սեօլիւտլի չոգենաւով մինչեւ Գալաթա պատյտ մը կատարեց և յետոյ Տոլմա Պաղչէ վերադարձաւ։

ՕՍՄ. ՆԱՒԱՏՈՐՄԱՆ հանդէսը, վաղն առաւ. ժամ 3½ին պիտի կատարուի Հայատար Փաշայի առջեւ, ուր օսմ. մարտանաւերը այս առաւօտնէ երեք կարգի վրայ շարուած են։ Սուլթանը էրթողրուլ զբօսանաւով ներկայ պիտի գտնուի և նաւակով պիտի այցելէ Մէսուտիէ զրահաւորը։ Բոլոր մարտանաւերը քսանմէկական թնդանօթ պիտի արձակեն։

ՊՈՒԼԳԱՐԻՈՆ. չորս հարիւր միլիոն ֆր.ի փոխառութիւն մը պիտի կատարէ Ֆրանսայէն՝ մեծ մասը յատկացնելով բանակին սպառազինութեանց։

ԵԼՄԷՆԻ ՕՐԿԱԹՈՒՂԻՆ.—Կ. Պոլսէն Թանի ուղղուած հեռագիր մը կ'ըսէ.—«Երեսփ. Ժողովին մէկ յանձնաժողովը, այս միջոցիս, կը քննէ Եէմէնի երկաթուղիին վերաբերեալ պայմանագրութիւնը, անցեալ ապրիլին ստորագրուած օսմ. հանրօգուտ շինութեանց նախարարին և արտօնատէր սեղանաւորական խումբին կողմէ։ Ցանձնաժողովը մինչեւ հիմա նուազ արամադիր կ'երեւայ այդ պայմանագրութիւնը ընդունելու և Թանինի մէջ վերջերս հրատարակուած յօդուած մը կը հաւանի այդ վարանումներուն։ Պայմանագրութեան ընդունելութիւնը կարելի է աւելի դժուար պիտի ըլլայ այն ծրագրով որով Սանաա ու շրջակաները պիտի մրցուին այն ինքնօրէն շրջանակին մէջ զոր խնդիր է ենթարկել Իմամ Եահայի կառավարութեանը։ Այդ ծրագիրը եթէ ընդունուի, օսմ. կառավարութիւնը արտօնատէրներէն պիտի պահանջէ իրենց գիծին շինութիւնը կեցնել Սանֆուրի մէջ, Հոտէյտայէն հարիւր քիլոմեդրի չափ հեռուն։»

ԿՈՒՍ. ՄՈՒՌԾԸ.—Թանի մէջ կը կարդանք.— «Օրերայի նուագապետ Պ. Բոլ Վիտալ աւարտեց «օրքէսդրասիոն»ը օսմ. մուզիկի պատրաստուած օսմ. հպատակ Վասիա Սապրայի կողմէ, որ իր ուսումը առած է Ֆրանսայի ազգ. «քոնսերվատուար»ին մէջ, Պ. Պ. Լավինեաքի, Կիլմանի և Վիտալի տեսչութեանը տակ։ Այդ «քարդիսիոն»ը ուղղուեցան Սաֆվէդ պէյի, որ Սուլթանին կողմէ պաշտօն ունի նոր մարշի մը ընտրութեանը համար։»

ՊԱՂԱՐԱՔԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ սեղանաւորական հաստատութիւններէն իր կնքելիք 300,000 ոսկիի փոխառութեանը համար իբրեւ երաշխաւորութիւն ցոյց տուած է Կ. Պոլսոյ կաղարանին և Գատրգիւղի քարափին ու ջուրերուն հասոյթները։ Պանքաները անբաւական կը նկատեն զանոնք, քանի որ տարեկան հասոյթները 25,000 ոսկիէն չեն անցներ։

ՌՈՒՍԻՈՅ նախորդ դեսպան Պ. Զինովիէվ, այսօր, Սուլթանին ներկայանալով իր հրաժեշտի գիրերը պիտի մատուցանէ։

ՀԱՅՏԱՐ ԳԻՆԸ.— Քաղաքապետութիւնը տեղեկագրեց Պետական Խորհուրդին թէ ալիւրը ամացած ըլլալով հացը պէտք է յիսուն փարայի ծախուի։

ԹՆԴԱՆՕԹԱՁԻԳՆԵՐՈՒ զօրանոցը և Թալիվխանէի հրապարակը գրելու համար դրամատէրներու խումբ մը Բ. Դրան դիմած ըլլալով, նախարարաց Խորհուրդը որոշեց այդ մասին պատեբազմական նախարարութեան կարծիքը առնել։

ԻԶՄԻՐԻՆ ՄԱՏԸ.—Թանին արաբական լրագրի մը լուրը կ'արտատպէ, որուն համաձայն Լիբանանի կառավարիչին տանը վրայ պոմպա նետուելու գործին մէջ Իզզէդի մատը կայ։

ՑՈՒՆԱՑ Պատրիարքարանին Խառն Ժողովը երէկ խորհրդակցութիւն կատարեց թէ Այվալըքի վերապոտիար պէ՞տք է թէ ոչ ներկայանայ զինուորական ատեանին, որուն կողմէ հրաւիրուած է։ Ժողովին ծանուցուեցաւ որ 1309ին (1891) Յունաց Պատրիարքարանին կայս. Իրատէ մը հաղորդուած է թէ մետրապոլիտները նոյն իսկ պաշարման վիճակի մէջոցին պէտք չէ որ զինուորական ատեաններու առջեւ դատուին։ Ժողովը, բաւական յուզումներէ վիճաբանութիւններէ ետքը, կայս. այդ Իրատէին յենլով որոշեց թէ Այվալըքի մետրապոլիտը պէտք չէ որ զինուորական ատեանին ներկայանայ, եթէ կոչնագիրը Պատրիարքարանի կողմէ չհաղորդուի իրեն։ Յունական թերթերը կ'ըսեն թէ Այվալըքի զինուորական կառավարիչը սա յայտարարութիւնը ըրեր է մետրապոլիտին.—«Ո՛ր քան ատեն որ դուք, եկեղեցականներդ, մնացանէք «մեծ գաղափարը» (Մէգալի իտէա) և իբրեւ պատ մը կենաք զանազան ազգութեանց մէջեւ, ձեզ պիտի հալածենք։»

—Ճէնէքի Պատրիարքարանը նորէն թագրիր մը պիտի մատուցանէ Բ. Դրան։

—Բ. Դուռը որոշեր չերկարել Այվալըքի պաշարման վիճակը։

ՊԱՇԱՐՄԱՆ ՎԻՃԱԿԸ ՊԻՏԻ ՎԵՐՆԱՆԱ.— Լա Թիւրքի կը գրէ.—«Քանի մը օրէ ի վեր զրոյց կը շրջէր թէ պաշարման վիճակը յուլիս 7/20ին պիտի վերջանայ։ Վերին իշխանութեանց դիմեցինք, այդ մասին տեղեկութիւն առնելու համար։ Մեզի յայտարարեցին թէ իրենք ալ քան մը չէին գիտեր. միայն թէ այնքան ծանրաբեռնուած էին դատական թուղթերով որ դժուար պիտի ըլլար նոյն իսկ երեք ամիսէն աւարտել այդ գործերը։ Յարեցին թէ պաշարման վիճակը կրնար վերնալ, բայց զինուորական դատարանները պարտաւոր էին աշխատելու մինչեւ իրենց պաշտօնին լրացումը։»

ԹՈՒՐՔԱՆԴԱԼԼԻՆ ՕԱՐԱՆԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ. — Սուր հանգամանք մը չեն առած Թուրքեհելլէն յարաբերութիւնները, կ'ըսէ պաշտօնակից մը, հանգամանք չրշած զրոյցներու։ Արտաքին գործոց Նախարարը առջի օր չատ խաղաղաբար յայտարարութիւններ ըրած է։ Թուրքիա կ'ուզէ խաղաղութիւնը պահպանել Պալքանեան ցամաքակղզիին մէջ, պայմանաւ որ երկրին վերապետական իրաւունքները չվնասուին։

ՋԻՆԵՎԻՐԻ ՆԵՐԱԾՈՒՄԸ.— Ներքին գործոց Նախարարութիւնը չրջաբերական մը ուղղելով մաքսային վերատեսչութեան, կը յանձնարարէ որոշ հրամաններ տալ Սեւ Ծովու մաքսային իշխանութեանց՝ աւելի խստօրէն հսկելու արգիլուած զէնքերու և պայթուցիկ նիւթերու ներածման վրայ։ Հաստատուած է որ հելլենական ու օտար չոգենաւեր և նոյն իսկ առագաստանաւեր մեծ քանակութեամբ զէնք և ռազմամթերք կը փոխադրեն Տրապիզոնի նահանգին մէջ։

ԱԹԷՆՔԻ ՕՍՄ. ԴԵՍՊԱՆԱՏՈՒՆ ՁԵՎԱՌՈՅԸ.— Աթէնքի օսմ. դեսպանատունը սա զեկոյցը հրատարակել տուած է հելլէնական թերթի մը մէջ.—«Յունական մամուլը վերջին օրերս աղմկալից կերպով դիմադրեցաւ այն փոփոխութիւններով զոր օսմ. կառավարութիւնը, օսմ. Խորհրդարանին հետ համաձայնութիւն, մտադրութիւն ունի եղեր ներմուծելու երկրին ոստիկան դպրոցներու ուսուցման մէջ։ Օսմ. դեսպանատունը արտօնուած է յայտարարելու թէ օսմ. կառավարութիւնը երբեք չէ խորհած մեր ոստիկան դպրոցներու մէջ տերող արդի կրթական դրութեան։»

ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ ԱՏԵԱՆ ՍԷԼԻՄԻԷ ՄԷՋ.— Նոր Պատերազմական Ատեան մը կազմուած է Սէլիմիէ զօրանոցին մէջ, նկատելով որ մարքաղաքին այդ մասը յեղափոխականներու կեդրոն եղած է։ Հարցաքննիչ դատաւորներ կը պաշտօնավարեն այդ ատեանին մէջ։

ԱՅԼԱՆԻԿԻ մէջ Պուլկարները գումարում մը ընելով արդեցին բողոք մը խմբագրել Յունաց դէմ։ Այդ բողոքագիրը պիտի յանձնուի Կ. Պոլսոյ մեծ տէրութեանց դեսպաններուն, օսմ. կառավարութեան և Մահմուտ Շեվքէթ փաշայի։ Պուլկարները կը դանգատին Յոյներու և յոն աւազակախումբերու կողմէ կրած իրենց ճնշումներուն դէմ։

ՇԻՐՔԷՏԻ ԼԱՅՐԻԷՆ.— Հայտար-Փաշայի բացերը 21 յունիս 1909 կիրակի օր տեղի ունենալիք նաւային փորձերը դիտելու համար Շիրքէթի Խայրիէի կողմէ մասնաւոր չոգենաւեր յատկացուած են։ Սոյն չոգենաւները նոյն օրը կամուրջէն առաւօտեան ժամը 1½ին (Ը. Թ.) մեկնելով՝ Հայտար-Փաշայի բացերը պիտի կենան և նաւային անցքերը կատարուելէ վերջ նորէն կամուրջ պիտի վերադառնան։

ՏԻՕՑԶ ՕՐԻՆԴ ՊԱՆԴԷՄ Տնօրէնութիւնը որոշած է գործակալութիւն մը բանալ Գատրգիւղի մէջ, Մախսուսէի նաւամատոյցին հիւդ դիմացը, Սկիւտարի, Հայտար-Փաշայի, Գատրգիւղի և Մօտայի բնակիչներուն դրամական գործառնութիւնները դիւրացնելու համար։ Այդ գործակալութիւնը 1909 յուլիս 1ին պիտի բացուի։

ՆՈՐՈԳՈՒԹԵԱՆ և վաճառատան ընդարձակման պատճառաւ, խիստ զեղչուած գիներով բացառիկ լիքիտասիոն մը կազմակերպուած է Թիրինկ վաճառատան մէջ, Բերա, յունիս 28 երկուշաբթի օրէն սկսեալ։

ԱՂԱՌԻԿ ԱՌԱՆՑ ԵՐԱՇԽԱՒՈՐԻ.— Ապառիկ գնումի մը համար եւրաշխաւոր մը ներկայացնելու պէտքը ըստ բաւականի ձանձրոյթ մըն է։

Փափաքելով օր ըստ օրէ աւելի դիւրութիւններ ընծայել իր յաճախորդներուն, Կարմիր Ակիոր անգլիական Ընկերութիւնը որոշած է այս անգամ երաշխաւոր չպահանջել այն պաշտօնեաներէն որոնք ընտանեաց տէր են և որոնց մասին քաղուած տեղեկութիւնները գոհացուցիչ կը համարուին։

Աղդէն ծանօթ է հանրութեան թէ Կարմիր Ակիոր Ընկ. քաղաքիս միակ հաստատութիւնն է որ ուժեղնէ աւելի վաճառատուներու հետ յարաբերութեան մէջ ըլլալով ամէն տեսակ ապրանքներ (արանց, կանանց և տղայոց համար հաստ հագուստներ, կոշ-կարասիք, գոհարեղէն, վառարաններ, լուսաւորութեան գործիքներ եւն. եւն.) ապառիկ կը հայթայթէ 8-24 ամիս պայմանաժամով։ Ընկերութիւնը իր յաճախորդներուն օրական նոներ կը յանձնէ որոնք վերոյիշեալ վաճառատուններու մօտ կանխիկ դրամի արժէքը ունին։ Վճարումները չաբաթական, կիսամսեայ և ամսական մասնավճարներով կ'ըլլան։

Ընկերութեան գրասենեակները և վաճառատունը կը գտնուին՝ Պոլիս, Թաքսիմ։ Քարթ-բոսթալով և կամ տարբեր կերպով եղած խնդրանքի վրայ մասնաւոր պաշտօնեաներ կը ղրկուին ձրիապես ամէն տեսակ ծանօթութիւններ տալու, ինչպէս նաեւ հայթայթիչներու ցուցակներ բերելու և գործառնութիւններ կատարելու համար։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԸ

ԱԶԱՏ ԿԱՐԾԻՔՆԵՐ

Երէկ, «Ազատ կարծիքներ»ս գրած միջոցիս, տակաւին տեղեկութիւն չունէի որ Թասվիրը Էֆէնտի անուն թուրք թերթը իր աղմկալից ու նշանակալից մէկ գրուածքովը եկած էր ուժ տալու այն վախերուս և կասկածներուս զորս յայտնած էի երէկ։ Ամիսկա կարդալէս յետոյ, ա՛լ ո և է վարանում չունիմ. ի՛նչ տխուր դեր որ կը վերագրէի՝ իրաւամբ՝ եւրոպական մամուլի այն մասին որ բռնապետական շրջանին լայնօրէն նպաստած էր Դաւիթին՝ իր արիւնալի դերակատարութեանը մէջ, ու հիմակ ալ, քիչ քիչ, նոյն դերն ակնկալած է խաղալ սահմանադրական թուրքիոյ իշխանութեան ի նպաստ, այն միեւնոյն դերին, չարաշուք և աղէսալի, ձեռնարկած է տեղական թուրք մամուլին մէկ մասը, — անա առայժմ Թասվիրը Էֆէնտիարը, որ Ատանայի արիւնռոգ և հայասպան Իբիտայէն վար չուզեր մնալ և ակէց մինչեւ Ատանա կ'երկնցնէ իր ձեռքը Իսան Ֆիքրիին, բռնելու համար այդ նոր կալի եղեռնագործին ձեռքը և ինքն ալ, իր կարգին, պակուելու համար այն միեւնոյն արիւնաներկ փառասպակով՝ որ յաւէրժական բաժինը պիտի մնայ Ֆիքրիին։

Իբիտայէն այդ փառքին նախանձոտ, անա հիմակ մեր Պոլսոյ թուրք պաշտօնական թերթերը, անլուր և չարաշուք մրցակցութեամբ մը, իրարու ձեռքէ կը խլեն զայն, և կարելի է ըսել թէ Թասվիրը Էֆէնտիարը կատարելապէս յաջողած է խլելու Հասան Ֆիքրիին դափնին՝ այն չարաղին մէջ, ուր մարդկային դիակներ կը բրգանան և ուրիշ մարդկային արիւնը յորդահոսան կը վազէ։

Ի՞նչ կ'ըսէ այս թերթը, եթէ կարելի է թերթ անունը տալ թուղթի կտորի մը, որուն նպատակէն է տեղութիւն, կիրք, զայրոյթ արծարծել ցեղէ ցեղ, արիւն վազցնել և երկրի մը կործանման պատճառ ըլլալ։ Ընդարձակ յօդուածի մը մէջ, որուն նպատակը տոզերուն մէջէն կրակէ պլաքներու պէս դուրս կը ցայտէ, կ'ըսէ թէ Ատանայի դէպքին քննութեամբը երեւան եկած է որ այդ դէպքին կազմակերպիչները Հայերը եղած են, թէ անգլիական հիւպատոսարանը ապաստանող հինգ Հայեր կազմակերպիչները եղած են կատարածներուն, զէնք բաժնած են ժողովրդեան, մասնաւոր նպատակներ անուցած են։ Ի՛, տինամիտ, ռումբ, պոմպա չինած են և դէպքին օրը փողոցները չրջած են՝ անպատշաճ ընթացքի մէջ գտնուելով։ Համիտ՝ ոճի ճնչ աչկերտներ հասուցեր է։

Պոմպա՝, տինամիտ, զէնք. այո, կէտ առ կէտ այն հին պատմութիւնն է զոր երէկ մատնանշած էի և որ վերանորոգուելու վրայ է։ Ապտիւլ-Համիտ ալ, ժամանակով, Պոլսոյ թուրք մամուլին մէջ այս պայթուցիկ և մեծաղղորդ բառերը հրատարակել կուտար Հայերուն անունովը՝ իսլամին կատաղութիւնը զայրացնելու համար մեղ դէմ և կատարուած ջարդերը արդարացնելու համար։ Ամէն գնով, պէ՛տք է արդարացնել Ատանայի կոտորածները. և անա միեւնոյն սիսթէմը, միեւնոյն կանոնաւորութեամբ, կը դորձադրուի՝ 30,000 Հայերուն խողխողման մեղքը Հայերուն վիզին փաթթելու և իսլամը չքմեղացնելու համար աշխարհի առջեւ։ Ու նաեւ իսլամ մոլեռանդութիւնը, արդէն մաղի վրայ կեցած, մեղ դէմ պայթեցնելու համար նորէն։

Էպուզիա Թէվֆիք անուն երիտասարդ Թուրքին այս թերթը՝ ներկայացնելով Ատանան, նախ քան կոտորածները, իբրեւ սպառազինուած ամրութիւն մը, որուն մէջ պատնէշուած էին հայ ապստամբները, հրէշօրէն ծիծաղելի երկդիմութեան մը մէջ կը գլորի։ Քանի որ Հայերը այսքան լաւ զինուած էին և՝ ըստ յայտարարութեան Ամէմտ Մուխթար փաշայի՝ Իսլամները մէյմէկ անմեղ սոփա միայն ունէին, ինչպէս եղաւ որ Ատանայի հայկական մասը հիմնայատակ կործանեցաւ և տասը հազար Հայերու դիակները գետին փռուեցան հոն։ Երբէ՞ն ի վեր է որ պոմպա, տինամիտ, մաւզէր և մարթին կը յաղթուին կոր սոփայէ։ Սոփայով ինչպէս կարելի եղաւ դէմ դնել այն անհաւի զինարանին որ էր Ատանայի հայաբնակ մասը, ըստ Թասվիրը Էֆէնտիարի։ Սա Էպուզիա Թէվֆիքը աւանակի տե՛ղ դրեր է աշխարհը՝ ասանկ վիթխարի պլիթներ կըլլեցնելու համար։ Կարգ մը Թուրք լրագրողներու քով ամենալու զգացումը բացարձակապէս դադրած է գոյութիւն ունենալէ։

Ի՞նչ է սակայն ասոնց նպատակը։ Երէկ բացատրած ըլլալով՝ ա՛լ չեմ ուզեր անդրադառնալ ատոր, այնքան բուռն է զգացած նողկանքս այն ոճրագործ տաքելութեան համար, զոր ստանձնած է Թուրք մամուլին մէկ կարեւոր մասը, գլխաւորապէս ան որ բերանն է Երիտասարդ Թուրք կարծիքին։

Եւ կառավարութիւնը որ աջ ու ձախ հայ մամուլը կը հարուածէ՝ միջնացեղային դժուութիւն, տեղութիւն և թշնամութիւն սերմանել ուզելու յանցանքը վերագրելով անոր, ինչո՞ւ աչք կը գոցէ Թուրք մամուլին այս եղեռնական հրատարակութիւններուն, որոնց նպատակը ուրիշ բան չէ, մէկ բառով, եթէ ոչ իսլամը ոտքի հանել Հայուն դէմ և զայն բնաջինջ ընել տալ։ Իբիտայով՝ Իսան Ֆիքրի մը յաղթեցաւ 30,000 հայ բնաջինջ ընել տալ. կառավարութիւնը թոյլ կուտայ որ ան դեռ չարուհակէ գոյութիւն ունենալ։ Թասվիրը Էֆէնտիով Թէվֆիք մը կը Ջանայ միեւնոյն արդիւնքը ձեռք բերել. ու կառավարութիւնը նորէն ներողամիտ է։

Ի՞նչ է սա։

Հին պատմութիւնը, իր բոլոր վրդովիչ դրուագներովը, իր բոլոր քսմիսելի մանրամասնութիւններովը։ Ծուռակ մը՝ է, գուցէ աւելի դիւային քան Համիտինը, որ կը լարուի մեր գոյութեան չուրջը։ Աչուընիս չորս բանալը։ Զարերն ու սահմաններն անցան ալ։

ԵՐՈՒԽԱՆ

ԱԶԳ. ԵՐԵՍՓ. ԺՈՂՈՎԻ ԵՐԷԿԻ ՆԻՍՏԸ

Ազգային Ժողովը երէկ նիստ գումարեց Ղալաթիոյ Խորհրդարանին մէջ, նախագահութեամբ Ս. Պատրիարքին և ատենապետութեամբ Տոքթ. Թորգոմեան Էֆ.ի։

Ընդունուեցաւ Գուրուչէմէի երեսփոխան Տիրան Էֆ. Պապեանի հրաժարականը։ Վաւերացուեցաւ Յ. Էֆ. Իսահակի ընտրութիւնը իբր երեսփոխան Գասրմ Փաշայի և Բերայի, հրաժարեալ Գ. Էֆ. Նորատունկեանի տեղ։

Շահրիկեան Էֆ. նախկին Պատրիարքին դէմ եղած ամբաստանութիւնները քննող Յանձնաժողովէն բացատրութիւններ ուզեց։ Բողոքեց սա բանին նկատմամբ թէ Յանձնաժողովը պատասխանատուները կանչելով բերանացի տեղեկութիւններ կը քաղէ, և միւս կողմէ Օրմանեանի հետ գրաւոր կերպով կը հաղորդակցի, ինչ որ հակառակ է օրէնքի և կերպով մը ամբաստանեալը նախապատրաստելու կասկածը կրնայ ներշնչել։ Էքսէրճեան քն., իբրեւ անդամ նախկին Վարչութեան, խօսք ուզեց, բայց իրեն ըսուեցաւ թէ Վարչութիւնը ամբաստանելու խնդիր չկար։ Վ. Էֆ. Մանուկեան Յանձնաժողովին կողմէ պատասխանեց Շահրիկեան Էֆ.ի թէ իրենց նպատակը եղած էր աւելի դիւրացնել խնդիրը քան թէ խեղաթիւրել։ Քննութեան համար պէտք եղած տետրակները ստացած էին, բայց անդամակիցները բացակայած էին, Վարչութեան օգնութիւնը պիտի խնդրուէր, ինչպէս նաեւ բերանացի բացատրութիւնները ամբաստանեալին։ Շահրիկեան Էֆ. դարձեալ անընդունելի դատեց դատավարութեան այդ սիստէմը, ինչպէս նաեւ Պատրիարքարանի տամարները անկէ դուրս հանելով քննելուն անպատեհութիւնը ցոյց տուաւ։ Գեղամ Էֆ. առաջարկեց օրակարգին անցնիլ, որով ձեռք առնուեցաւ Առանայի խնդիրը։

Շահրիկեան Էֆ. (Վարչութեան կողմէ) հետեւեալ բացատրութիւնները տուաւ.— Ապրիլ ամսու դէպքերէն մէկ երկու շաբաթ վերջ, Վարչութիւնը կառավարութեան դիմում ըրած մինչոցին թէեւ դէպքերը դադրած էին, բայց յայտնի չէր թէ ի՞նչ պիտի ըլլային արկածեալները. ուստի պահանջեցինք որ զինուորական ատեան մը կազմուելով աղէտին վայրը զրկուի, պատճառած ջարդին, թալանին, հրկիզումին, առեւանգումին պատճառները քննելով յանցաւորները գտնելու և պատժելու համար։ Մինչեւ այդ՝ արդէն տեղւոյն մէջ կազմուած էին զինուորական ատեաններ և յանձնախումբեր, բայց ատոնք չէին կարող մեծ գործ մը տեսնել, ուստի խնդրեցինք կառավարութենէն որ Պոլսէն խառն յանձնախումբ մը զրկուի և նախկին յանձնաժողովներուն ու ատեաններուն տուած որոշումները չընդունուին։ Բայց այդ խոստումը չիրագործուեցաւ։ Վեց Հայեր կախաղան հանուեցան. նոր վեցեր առաջ չգալու համար դիմեցինք դարձեալ կառավարութեան։ Մեր յոյսը մնաց գացող խառն յանձնաժողովին վրայ։ Երկար ժամանակ անտեղեակ էինք անոնց ընած ընթացքէն և սկսած էինք մեր յոյսը կտրել անկէ։ Բարեբախտաբար, այդ յոռետեսութեան մէջ չենք այսօր։ Կեդրոնական կառավարութիւնը կը լսէ մեր դիտողութիւնները և կը յուսանք որ, թէեւ ուշ, այլեւս արդարութիւնը ի գործ դնէ։ Մեզ կը մնար 1. ձեռք բերել կրօնափոխներու յետս դարձումը, 2. կրօտեալներու ըլլալիք օգնութիւնը, 3. թալաններու եւ սրուելիք։

Կրօնափոխները մեծ մասամբ իրենց տեղերը վերադարձուած են։ Նպաստի բաշխումը լաւ վիճակի մէջ չէր. նպաստաբաշխ յանձնաժողովին նախագահը կոտրածը կազմակերպողներէն մէկն էր, որով ստիպուեցանք այդ մարմնին լուծումը պահանջել և անոր գործը յանձնել Միջազ. Օգնութեան Յանձնաժողովի մասնախումբին, մեր պատուիրակութեան օժանդակութեամբ։ Նպաստի բաշխման և թալանները եւ սատանալու գործը լաւ վիճակի մէջ կը գտնուի, բայց միւս կողմէ ապշեցուցիչ ու յուսահատեցուցիչ իրողութիւններ կը ծանուցուէին։ Նահանգային իշխանութիւնը, ներքին գործոց նախարարութենէն հաղորդուած տեղեկագիրին համեմատ, կը պահանջէր պատուիրակներէն, հերքել իրենց Պատրիարքարան զրկած տեղեկութիւնները։ Մեւս կողմէ, Վանի, Աղթամարի, Հաճընի և Առանայի մէջ եկեղեցականներ ու ժողովականներ դատի կը քաշուին, առանց Պատրիարքարանի գիտութեան։ Ասիկա լեցուած բաժակ մը էր որ յորդեցաւ։ Վարչութիւնը ստիպուեցաւ երկրորդ յիշատակագիր մը տալով բողոքել կառավարութեան։ (Շահրիկեան Էֆ. կարդաց այդ յիշատակագրին թուրքերէն պատճէնը, որ ջերմագին ծափահարուեցաւ)։ Կառավարութեան բազրիր մը տալով բողոքեցինք նաեւ Հայերուն տրուած թէղքէրէներու մէջ «Գրիգորեան» գրուելուն մասին։ Ներքին գործոց Նախարարը խոստացաւ պէտք եղած հրամանագիր տալ՝ դարձեալ Հայ գրուելու համար։ Բայց չենք գիտեր թէ պետական Խորհուրդը չնչած է իր առած որոշումը «Գրիգորեան»ի մասին։ (Ս. Էֆ. Բիւրատ, առջի օր առնուած թեզքիրէ մը ցուցուցուր «Միլլէթի Խրիմթիան» գրուած էր)։ Վարչութիւնը որոշեց որքանոցներ հիմնել Կիլիկիոյ մէջ, որպէս զի նոր սերունդը չերթայ կորսուիլ օտար հիմնարկութիւններու մէջ։ Որբերուն թիւը 2000էն 10,000ի մէջ կը տարուբերի։

Վարչութեան որոշմամբ, Ս. Պատրիարքը և երկու անդամներ տեսակցեցան Շէվքէթ փաշայի, ներքին գործոց Նախարարին ու Վարչապետին հետ. այս վերջինին հետ երկու ժամուան տեւողութիւն մը ունեցանք որու միջոցին մեզի արուած վստահացուցիչները յուսադրական են և եթէ մեր ապագայի մէջ չերթանք տալ աւելի լաւ տեղեկութիւններ, կուգանք կ'ըսեն Ժողովիդ թէ՝ մենք մեր ձեռքէն եկածը ըրինք, բայց ոչինչ եղաւ. այլ եւս ճա՛ր մեռնիցէք այս տառապեալ ժողովուրդին...։» Երեսփոխաններու խանդավառ ծափահարութեանց և հաւանութեան նշաններուն մէջ Շահրիկեան էֆ. վար կ'իջնէ ամպիոնէն։ Ատենապետը շնորհակալութիւն կը յայտնէ վարչութեան մեղուաջան գործունէութեան համար, որուն կը մասնակցին բոլոր երեսփոխանները։

Որոշուեցաւ առ այժմ օրակարգ չանցնել Համագումարի խնդիրը, կառավարութեան բողոքելու մասին։ Գեղամ էֆ.ի հարցումին Վարչութեան կողմէ պատասխանուեցաւ թէ ո՛չ միայն Առանայի և Հալէպի նահանգներուն, այլ ամբո՛ղջ Հայաստանի մասին դրական խոստումներ տրուեցան կառավարութենէն. պէտք է վստահ ըլլալ ու համբերել և աւելի տեղեկութիւն չպահանջել Վարչութենէն։ (Ձայներ՝ վստա՛հ ենք, վստա՛հ ենք։)

Տասը վայրկեան դադարէ մը վերջ, Ժողովը վերաբացուեցաւ։ Մաերեան էֆ. տեղեկութիւն հարցուց իսլամացող կիներու, որբերու և այրած չէնքերու թիւին մասին, որոնց պատասխանեց Շահրիկեան էֆ. թէ իսլամացածներուն մեծագոյն մասը իրենց տեղերը վերադարձած են, այրածներուն ու թալանուածներուն մասին դեռ որոշ տեղեկութիւն չի կայ, երկու հոգի չեն կրնար այդքան աճապարանքով գործ մը կարճ ժամանակէն վերջացնել. երբ ատենը գայ, վարչութիւնը ամէն բան պիտի ըսէ, հիմա անժամանակ է։ Վ. Էֆ. Մանուկեանի առաջարկով Ժողովը մեծամասնութեամբ բաւարարեց Վարչութեան բացատրութիւնները և շնորհակալութիւն յայտնեց։ Հինգլեան Էֆ. ուզեց Կեդրոնականի խնդրին մասին խօսիլ, սակայն թոյլ չտրուեցաւ և անցան օրակարգին Բ. մասին որ էր Երուսաղէմի խնդիրը։ Ատենադպիր Հրանդ Էֆ. Ասատուր կը կարդայ Բազ. Ժողովի այն տեղեկագիրը որով կը պահանջուէր Երուսաղէմի Պատրիարքը գահընկէց ընելով Տեղապահ մը կարգել, որուն համամիտ էր նաև Կրօնական Ժողովը, բացի Ս. ատենապետ Հմայեակ եպիսկոպոսէն։

Կարդացուեցաւ նաեւ Երուսաղէմի Յարութիւն Պատրիարքի Բ. Դուռ ուղղած հեռագիրը, որով ան կը բողոքէր Պոլսոյ Վարչութեան որոշման դէմ։ Ա. Դասպարեան, Յ. Շահրիկեան, Պ. Փափազեան, Պ. Հալաճեան և ուրիշներ բոլոր թէ այդ հեռագիրը դաւանանութիւն է Ազգին դէմ և միայն այդ կը բաւէ Երուսաղէմի Պատրիարքը դատապարտելու։ Հմայեակ եպիսկ. և ուրիշներ դէմ խօսեցան, ըսելով որ իրենք Պատրիարքին պաշտօնանկութեան կուսակից չեն. եթէ ան զրկուած է, այդ հեռագիրը զուրկ է նշանակութենէ, պէտք է անոր օգնական մը տալ և ո՛չ թէ դատապարտել 70 տարի Ազգին ու Եկեղեցիին նիւթապէս և բարոյապէս օգտակար հանդիսացած եկեղեցական մը։ Պէտք է 10 հոգինոց յանձնաժողով մը կազմել կամ Ատենապետաց Դիւանին միջոցաւ հաշտութիւն գոյացնել հակառակորդ վարդապետներուն միջեւ։

Վեհունի վրդ. ըսաւ թէ Պատրիարքը կը շահագործէին. 30,000 ոսկիի պարտքը դեռ նոր վերջացաւ. առաջարկեց Տրդատ եպսկ. Պալեանը Երուսաղէմ զրկել, իբր օգնական Պատրիարքին և անվաւեր սեպել վերջերս կատարուած ձեռնադրութիւնները։

Շահրիկեան էֆ. չընդունեց հաշտութեան առաջարկը։ Մաերեան և Բիւրատ էֆ.ները համամիտ գտնուեցան Պատրիարքին օգնական մը զրկելու։ Յովհաննէսեան էֆ. յիշեցուց թէ մեծ տարբերութիւն կայ Տեղապահի, Փոխանորդի և օգնականի միջեւ. պէտք է ճշդել։ Ի վերջոյ Ս. Պատրիարք Հայրն ալ կարծիք յայտնեց որ պէտք չէ Երուսաղէմի Պատրիարքը հրաժարեցնել, սակայն Ժողովականներու մեծամասնութիւնը մեկնած ըլլալով, դարձեալ որոշում չկրցաւ տրուիլ, որով Ժողովին յաջորդ նիստին, որ 15 օրէն տեղի պիտի ունենայ, օրակարգի առաջին խնդիրն է դարձեալ յաւիտենական Երուսաղէմը...։

ԲՈՂՈՔԻ ՁԻՆՈՒՈՐ. ՏՈՒԲԵՐԻ ԳԱՆՁՄԱՆ ԴԷՄ.— Սղերդի առաջնորդ Տ. Կորիւն Վ. Արապեան յունիս 11 թուական հեռագիր մը ուղղելով Օսմ. Խորհրդարանի նախագահութեան ինչպէս և հայ երեսփոխաններէ մէկ քանիին, կը գանգատի տեղւոյն միութիւններու քմահաճ արարքներուն դէմ, որ հակառակ կանոնի և առանց սպասելու Օսմ. Խորհրդարանի կողմէ զինուորագրութեան մասին ըլլալիք վերջնական կարգադրութեան, բռնապետական ժամանակի նման և անողոք խստութեամբ ձեռնարկած է Հայերէն գանձել պէտքերը ասքերիի տուրքը, մինչեւ իսկ ժողովրդի չարժական ստացուածքները, գոյքերը ծախու հանելով, առանց կարեւորութիւն տալու եղած դիմումներուն. որուն վրայ Հայերը յուսահատութեամբ՝ իրենց խանութները փակած են, և կը ինդրեն անյապաղ դադրեցնել տալ տուրքերու գանձումը։ Սղերդէ զատ ուրիշ գաւառներ եւս պէտքերի գանձումն ձեռնարկած ըլլալը լսուելով՝ Մուշի երեսփոխան Գեղամ էֆ. քանի մը օր առաջ Օսմ. Խորհրդարանի մէջ բողոքեց այս անկանոնութեան ու անիրաւութեան դէմ, ըսելով որ երբ այստեղ զինուորական տուրքի համար ակնկալուած կարգադրութիւնը կը յապաղի, միւս կողմէ դուրսերը՝ մանաւանդ Սղերդ, Բաղէշ և այլ գաւառները խստութեամբ զինուորական տուրքի գանձման ձեռնարկուած է ու Սղերդի մէջ նոյն իսկ Հայեր իրենց խանութները փակել ստիպուած են. միւնոյն ատեն ներկայացուց Սղերդէն հասած հեռագիրը։ Երեսփ. Ժողովի նախագահ Ահմէտ Բիզա պէյ պատասխանեց թէ ինքն ալ հեռագիր ստացած է, բայց հարկ է սպասել մինչեւ հինգշաբթի, այդ տրոց խնդրոյն վերջ մը տրուելու։ Թէեւ Գեղամ էֆ. պահանջեց որ հեռագրուի և գանձումը դադրեցուցուի, սակայն նախագահը յարմար դատեց սպասել հինգշաբթի տրուելիք որոշումին։ Նախարարութիւնը նոր օրինագիծ մը ներկայացուցած է Խորհրդարանին, որը համաձայն մինչեւ 21 տարեկան եղող քրիստոնեայ արուներու տուրքը պիտի չընչուի, իսկ նոյն տարիքէն վեր եղողներէն միայն պէտպէք պահանջուի, ի բաց առեալ անոնք, որ պիտի զինուորագրուին։ Բրիստոնեայ երեսփոխանները կը պահանջեն սակայն բոլորովին չընչել պէտպէքը։

ՊՕՍԹՈՆ.— մէջ Մարտ 31ին, Մեռելոցին օրը, Կիլիկիոյ Նահատակներուն ի Նպաստ Խար. Կրթ. Միաց. Ընկ. Պոսթոնի մասնաճիւղին հանդէսը տեղի ունեցաւ։ Ատենապետ Պ. Գէորգ Սրապեան Ժողովը բացաւ։ Օր. Սոֆիա Յովհաննէսեանի զգայուն մէկ դաշնակահարութենէ վերջ, խօսեցաւ Տքթ. Նազարէթ Գալուստեան։ Միսիս Փափազեան «Թշուառներ»էն կտոր մը արտասանեց, կարծես մեր թշուառութիւնը մեզի ա՛լ աւելի զգացնել տալու համար։ Արժանի էր լսել Պ. Յ. Պալրգճեանի ջութակահարութիւնը Օրք. Ատալեաններու «Կիլիկիա»ն երգելը և Պ. Ն. Սարգիսեանի Դուրեանի «Տրտունջ»ին արտասանութիւնը։ Տիկ. Թամսն անպլիերէն կտոր մը արտասանեց։ Մսթ. Բաթրն և իր երկու աղջիկները Միս Բաթրն ջութակի և դաշնակի վրայ իրենց արուեստագէտի տաղանդով զմայլեցուցին և բուռն ծափահարութիւններու մէջ կրկին և կրկին նուագեցին։ Պ. Յարքէթ Փիլիպոսեան կուռ ու ճարտասանական ոճով մը պարզեց «Կիլիկիոյ ներկայ քաջը», անոր մէջէն վեր հանելով մեր առնելիք դասերը։ Պ. Մլեան «Թէիմ ալեւոր»ը երգեց։ Վերջին ատենախօսն էր էր Լոյսի խմբագիր Պ. Մ. Մինասեան։ Կիլիկիոյ հոգեբանութիւնը, մանաւանդ թուրք հոգեբանութիւնը ըրաւ և պարզեց թուրքին ներքին զգացումը և ճշդեց Հայոց դիրքը անոնց դէմ։ Զէնքի ինքնապաշտպանութիւնը էական է բայց ոչ բաւական, ըսաւ ան. զէնքի ինքնապաշտպանութիւնը մեր գործածելիք ամենէն վերջի միջոցն ըլլալու է, անկէ առաջ ամէն տեսակ բարոյական միջոցներ գործածելու ենք։ Մանրացաւ կրթութեան և գիտութեան թուրքերու մէջ տարածման մասին և օրինակներով փաստեց վախին ըրած ազդեցութիւնը անոնց վրայ։ Հանդէսը վերջացաւ Օր. Յովհաննէսեանի ճարտար և յուզիչ մէկ դաշնակահարութենէ։

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ կողմէ իբրեւ քննիչ Ատանա զրկուելիք դատական պաշտօնեաներէն Վիզէի Նախարդ. ընդհ. դատախազի օգնական Արամ էֆ. Արիկեանի անունը, առջի օր, փոխարեն Իքեար էֆ. գրուած ըլլալով, հարկ կը զգանք ուղղել։ Արիկեան էֆ. քաղաքային իրաւագիտական վարժարանէն փայլուն կերպով վկայեալ կարող փաստաբան մըն է և իրեն նման ձեռնհաս ու խղճամիտ անձի մը այսպիսի դժուարին պաշտօնի մը կոչուիլը յոյս կը ներշնչէ որ կառավարութիւնը կ'աշխատի Առանայի դէպքերու մասին ամէն պատասխանատուութիւն տեղւոյն վրայ ճշդել, անաչառ քննիչներու միջոցաւ։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ԿԸ ՊԱՐՏՈՒՒԻ.— Մաթթիաէն և Ա.ինթիաէն կը հեռագրեն Բ. Դուռ թէ Հայերը իսթօղին կը գաղթեն արտասահման և թէ չատ չանցած այլ եւս Հայ չպիտի մնայ ընդոր Կիլիկիոյ և Հալէպի նահանգին մէջ։ Այս գաղթը կասեցնելու համար տեղական իշխանութիւնները մտածեր են այլ եւս անցագիր չտալ։

ԳԱԶ. Ժողովը գումարուեցաւ երէկ և զբաղեցաւ հետեւեալ խնդիրներով.—1. Ս. Պատրիարքը և Գարաեան ու Շահրիկեան էֆ.ները հաղորդեցին Ժողովին՝ արդիւնքը իրենց այն քանակցութեան, զոր ունեցած էին Եպարքոսին, Մահմուտ Շէվքէդ փաշայի և Տէրութեան նախարարներէ ոմանց հետ Կիլիկիոյ վերաբերեալ խնդրոյ մասին։ Ժողովը որոշեց կարեւորը հաղորդել Ազգ. Երեսփ. Ժողովին։ 2. Ժողովը ուշադրութեան առաւ հանգուցեալ Լմմանուէլ Պօպովի կտակային խնդիրն և տեղեկանալով որ կտակարարին բաղձանաց համաձայն անոր եղբօր կողմէ զրկուած առաջին տարեվճարի հաշուոյն կը դատարակուին արդէն գաւառացի հինգ աղքատիկ ուսանողներ Գրուսայի Շերամարուծական վարժարանին մէջ, որոշեց կատարուած գործողութիւնները հաղորդել կտակարարին եղբօր ի Մոսկուա, հրաւիրելով զրկել կտակային երկրորդ տարեվճարն եւս։ 3. Պանարմայի Առաջնորդարանէն ուղղուած գրութեանց վրայ, Ժողովը ուշադրութեան առաւ վիճակին Հայ գիւղի քարտանքին խնդիրը, և որոշեց իր տեսութիւնները հաղորդել տեղւոյն դաւառական վարչութեան, վերադարձնելով միանգամայն խնդրոյն պաշտօնական գրերը։ 4. Ժողովը Մայր եկեղեցիի առժամանակեայ Թաղ. Խորհրդոյ մէկ գրոյն վրայ, պաշտօն յանձնեց Պարգեւ Փափազեանի, որ ներկայ գտնուի նոյն եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհրդոյ սահմանադրապէս ընտրութեան և կատարէ հարկ եղած հսկողութիւնը ընտրական գործողութեանց վրայ։ 5. Բերա-Գալաթիա Փաշա Թաղի երեսփոխաններէն հրաժարած Նորատունկեանի տեղ՝ նոր ընտրութիւն կատարուած և Ընտրող. Ժողովի կողմէ ուղարկուած էր տեղեկագիրը, որուն համաձայն, Յակոբ Իսահակեան ազգ. երեսփոխան կ'ընտրուէր։ Ժողովը քննելով տեղեկագիրը, և համաձայն գտնելով Սահմանադրութեան՝ որոշեց յայտագրել Ազգ. Ժողովոյ։

ՈՒՍՈՒՄՆ. ԽՈՒԲՀԱՈՒԹԻՒՆ. կողմէ լուր կը տրուի մեզ թէ Խորհուրդին անդամակցութենէն հրաժարողն է Գ. Էֆ. Մալաթեան և ոչ թէ ատենադպիր Գ. Իճատեան Էֆ., ինչպէս սխալմամբ յիշուած էր Բազ. Ժողովի որոշումներու շարքին։

ՏՊԱՆԴՐՈՒԹԻՒՆ տեսչութիւնը երկրորդ անգամ ըլլալով անպայման դադարման դատապարտած է Կիկօ զաւեշտաթերթը, որուն դէմ հանրային իրաւունքի դատ բացուած է, Օսմ. Երեսփ. Ժողովը անուանարկած ըլլալուն։ Դատը յանձնուած է պատժական առաջին դատարանին։

ՍԿԻՍԿԱՐԻ Յառաջդիմական Միութեան սարքած զբօսական պտոյտը (ի Տէյիրմէնտէրէ) որ տեղի պիտի ունենար 21 Յունիս, կիրակի, յետաձգուած է 28 Յունիս, կիրակի օրուան, ի նշան սգոյ մահուան տաղանդաւոր գրագէտ ողբացեալ Տիգրան Էֆ. Եէլքէնճեանի, որ իր համակրութիւնը և աջակցութիւնը չէ զբաղցած նոյն Միութեան։

ՀԱՅ - ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԲԵՄ

ՎԱՂԸ ՊԻՏԻ ՔԱՐՈԶԵՆ. —

Բերայի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցիին մէջ ժամը 2.30ին Վեր. Ա. Պ. Շմաւոնեան։

*** Սկիւտարի մատուռին մէջ ժամը 2.30ին Բոսֆ. Ց. Հ. Ճենիզեան։

*** Կէտիկ Փաշայի Ամերիկեան վարժարանին մէջ (Լանկայի եկեղեցիի պաշտամունք) ժամը 2.30ին Վեր. Դ. Դ. Տէմիրճեան։

*** Պայազիտ Հաուսի մատուռին մէջ ժամը 3ին Վեր Յ. Դ. Դրիգորեան։

*** Խասգիւղի մատուռին մէջ ժամը 7ին Վեր. Ս. Յ. Զորիկեան։

ԵՐԻՏ. ՔՐԻՍ. ԸՆԿԵՐԱՑՈՒԹԵԱՆ ԱՂՕԹԱԺՈՂՈՎ

Գումգաբուի Միշէն Հաուսի մէջ ժամը 7.30ին։

*** Սկիւտարի մատուռին մէջ ժամը 8ին։

ՊՕՍՈՆԹԻ ԳԱՐԵԶՐԱՏՈՒՆԸ

Պատիւ ունինք ծանուցանելու հանրութեան թէ այս կիրակի, 21/4 յուլիս, կէս օրէն յետոյ ժամը 4ին, զինուորական մեծ նուագախումբ մը տեղի պիտի ունենայ Ֆէրիգիւղի մեր պարտէզին մէջ, Պոմոնթի գործարանին դիմաց։ Հինգերորդ գունդին նուագախումբը կը բաղկանայ 40 հոգիէ և բնաւոր կատարներ պիտի նուագէ։ Մուտքը ազատ է և բմպելիի գիները անփոփոխ են։ Տնօրէնութիւն

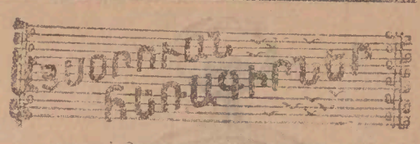

ՀՈՌՈՄ, 2 յուլիս.— Սուլթան Բէշատի գահակալութիւնը Պապին ծանուցանելու պաշտօն ունեցող օսմ. պատուիրակութիւնը հոս հասաւ և այցելութիւն տուաւ Վատիկանի արտաքին գործոց քարտուղար Մէրքի տէլ Վալ կարտինալին։ Յետոյ պատուիրակութիւնը Ս. Պետրոսի մայր եկեղեցին այցելեց։ Պապը կիրակի օր պիտի ընդունի պատուիրակութիւնը։ Այս իրիկուն, Հռոմի Օսմ. դեսպանատունը հացկերոյթ մը տուաւ ի պատիւ պատուիրակութեան։

ՖՐԱՆԿՖՈՐԹ.— Ֆրանկֆուրթիր Զայտունկ թէհրանէն ստացած է սա հեռագիրը. «Կառավարութիւնը հրամանագիր մը հրատարակած է, որով կը յայտարարուի թէ օտարազգի աւազակներ, Սահմանադրութեան թշնամիներու կողմէ կանչուած, թէհրանի վրայ կը քալեն։ Պատերազմական վիճակ հրատարակուած է։ Եղեփոխականներուն աջակցողները պիտի պատժուին։»

ԹԻՖԼԻՍ.— Բումէն Բարիսան կը յառաջանան 200 Պախթիարներ, յեղափոխականներուն միանալու համար։ Մայրաքաղաքին բոլոր շուկաները գոցուած են։ Նախարարական պաշտօնատուները դադրեցուցած են իրենց աշխատութիւնները. Ժողովուրդը կը հետանայ մայրաքաղաքէն։ Բազվինի յեղափոխականները բողոք մը ուղղած են ռուս ապատներու և խապարներու զօրաբաժնին ներկայութեան դէմ։ Ասոնք կը յայտարարեն թէ իրաց այդ վիճակը ի վերջոյ արիւնահեղութեան պատճառ պիտի ըլլայ և միակ պատասխանատուն ալ Ռուսիա է։ Ամէն կողմ միտքերը կը գրգռուին՝ Ռուսիոյ դէմ ելլելու համար։

ՌԱԲԻԶ.—Երեսփ. Ժողովին մէջ, արտաքին քաղաքականութեան վրայ վիճաբանութիւն կատարուած ատեն, Պ. Ժորէս խօսելով Զարին Յիրանսա ընելիք յառաջիկայ ուղեւորութեան վրայ, բուռն յարձակումներ գործեց Նիքոլա կայսեր վրայ։ Պ. Բիշօն բողոքեց այդ խօսքերուն դէմ և յայտարարեց թէ Զարը պիտի ընդունուէր այնպէս ինչպէս պէտք է ընդունուի դաշնակից բարեկամ մը և վեհապետ մը, որազգուապէս նպաստած է միջազգային խաղաղութեան։

ԼԱՆՏՈՆ.— Հնդիկ ուսանող մը բէվոլվէրի հարուածով սպանեց դեր-գրնդապետ Բրրդզը Ուիլլին, քաղաքական թիկնապահ Լօրտ Մէրլիի։ Մարդասպանը ձերբակալուեցաւ։

ՖՐԷՅԻՆ.— Բոլոր շուկաները գոցուեցան այսօր։ Խազարները զօրանոցին մէջ համախմբուած են։ Մինչեւ հիմա քաղաքը հանգարտ է, բայց մտքերը գրգռուած են։ Պախթիարները կը յառաջանան Բումի ճամբէն։ Յառաջապահները Սէրաէրապատի մէջ կը գտնուին։ Տրպտուած յեղափոխականներ արդէն իսկ քաղաքին մէջ կը գտնուին։ Մէկ վայրկեանէն միւսը վճռական բանի մը էր սպասուելիք, Խուճապ մը առաջ եկած է Շահին բանակին մէջ։ Սուլթանպատ։ Շահը օգնութիւն կը սպասէ Ռուսերէն։ Սիլ-էս-Սուլթան Բազվին կը գտնուի։

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆ

ՓԱԿՈՒՄ,	Յունիս 19/2 Յուլիս	
Օսմ. Քոնս. Միացեալ 4 %	Օ. Ռ.	101 19
Ամէնէն բարձր գին	»	101 24½
Ամէնէն վար գին	»	101 18
Բուլգարիոյ Երկաթուղի բաժ.	Ֆր.	173 87
Ամէնէն բարձր գին	»	174 —
Ամէնէն վար գին	»	173 75
ԲԱՅՈՒՄ,	Յունիս 20/3 Յուլիս	
Օսմ. Քոնս. Միացեալ 4 % Ֆ.Կ.	Օ. Ռ.	101 14
» » » ժամէ 5ին	»	101 14
Բուլգարիոյ Երկաթուղի	Ֆր.	173 75
» » ժամէ 5ին	»	173 75
Քարտէ Գ. Պոլսոյ	»	428 —
Անատ. Երկթ. Պարտք. Ա. տեսակ	»	520 —
» » » Բ. տեսակ	»	517 —
» » բաժնեթուղթ.	Ռ. Ռ.	14 —
Շիրքէթի Խայրիէ	»	— —
Շիրքէթի Խայրիէի Հաճախք	»	1 25
Օսմ. Անգամ Ընկ.	»	4 60
Օսմ. Ծխախոտ		17 20
Թրաքիոյ բաժնեթուղթ		7 92
» ժուլիանա		3 92
» պարտատոմսեր		485 —
Թրանվայ	Ֆր.	74 50
Տէրքոյի Ջուրի Ընկ.		299 —
Գալիա Դարպասէն		445 —
Միտիլի Պանքա	Օ. Ռ.	5 50
Նէէֆի Թէօֆա Թրամ. բաժնթ.	»	2 —

ՁԵՌԹՈՒՄ

Զգուշացէք յունական Թօզմա գործարանէն, որ անիրաւաբար, Նէքթար գաբէջրատան յատուկ չիշերու մէջ գարեջուր կը լեցնէ և անոնց վրայ Նէքթարի գործարանին գործածած գոյնով էթիքէթ և պանտրօլներ կը փակցնէ։

10—2 Ընդհ. Տնօրէնութիւն

Նէքթար գարեջուրի գործարանին

ԼՈՆԺԻՆ

Աշխարհիս միակ ամենարժէքաւոր ժամացոյցը, պաշտօնապէս ընդունուած Միացեալ Նահանգներու եւ Իտալիոյ ծովային նախարարութիւններէն:

ՈՍԿԻ, ԱՐԾԱԹ, ՄԵՏԱՂ ԱՄԷՆ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆ

Լոնժին ժամացոյցի ճշգրտութեան եւ ուժգին դաստակութեան ամէն ամէն գնորդ նախապատուութիւն կուտայ ԼՈՆԺԻՆ ժամացոյցին. — Որովհետեւ ճշդութիւն, տոկունութիւն, Նրբարուեստ աշխատութիւն և վայելչաձեւութիւն անոր գլխաւոր արժանիքը կը կազմեն և լրջօրէն երաշխաւորուած են։ Լոնժին ժամացոյցը ամէնէն բազմաթիւ և ամենաբարձր վարձատրութեանց արժանացած է.—Որովհետեւ հիանալի կերպով կ'իրականացնէ արուեստին բոլոր կատարելագործումներն և իր նշանաւոր արդիւնքներով միշտ կը գերազանցէ համանման արտադրութիւնները։

5 մեծագոյն մրցանակներ.—*Անվերս* (1885). *Բարիզ* (1889), *Գրենոբլ* (1897). *Բարիզ* (1900), *Միլան* (1906)։
2 արտաքոյ մրցման, անդամ ժիւռիի.— *Ժընէվ* (1896), *Թուն* (1899)։
4 Սեռիի մրցանակներ, 35k աւելի ուրիշ մրցանակներ Նեօշատէլի դիտարանէն։
16 շքադրամներ.— *Բարիզ*, *Վիեննա*, *Ֆիլատէլֆիա*, *Անվերս Ամսթէրտամ*, *Զիւրիխ*, *եւն.*, *եւն.*։

50—4

Թուրքիոյ համար ընդհանուր ներկայացուցիչ **ՆԱՍԻՊ Խ. ՃԷԶՎԷՃԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻ** Մեծ Շուկայ, Մահճաքաղաքաւոր, 44 — 46. Կ. ՊՈԼԻՍ

Կը խնդրուի գաւառի մէջ սոյն վաճառատան բազմաթիւ յաճախորդներէն, պէտք ներկայանալէն առնուազն մէկ ամիս առաջ դրկել իրենց ապպարանքները, յապաղմանց չենթարկուելու համար։

Ցիբեալ վաճառատան մէջ կը գտնուին նաեւ ամէն տեսակ գոհարեղէններ եւ ոսկի շղթաներ։

ՅՈՒՑԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ԹԻ ՕՐԻԷՆԹԱԼ

ՔԷՐԲԷԹ ՄԷՆԻՈՒՖԷՔՅՈՐ ԼԻՍԻՔՕՏ

Պրամպոյեան խան, Պաղչէ-Գաբու, ՊՈԼԻՍ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԴՈՐԵՐՈՒ ՄԵԾ ՄԹԵՐՔ ԱՄԷՆ ԲՍԱԿԻ ՄԱՏՋԵԼԻ

ՆԿԱՐՆԵՐՈՒ ՀՈԼ ԱՅԼԱՋԱՆՈՒԹԻՒՆ

Վստահելի Վաճառատուն

ՈՐՈՇ ԳԻՆԵ

11—3

ՓԷՆՆ

Հիւքիւմէթ վէ պէլէտիյէճէ իլէրուտէ վազ վէ իթթիխաղ օլունանագ քեանֆիլէի նիզամաթ վէ մուզաբրէրթաթ թապի օլմագ վէ չայէտ իմթիյազ վէրիլիր իսէ զարար վէ զիան վէ հադգրիւճեան իտատասընա պուլունմամագ վէ զիրատ մուհարրէր օլու�մուվադգաթէն թային օլունան չէրայիթէ թէվֆիդ հարէքէթ իթմէք վէ հատտար կայէ օլարագ գապալ իսիլէն վէ աթիտէքի թարիֆատա կէօսթէրիլէն մըգատատան ֆաղլա իւճրէթ ալմագ իւզրէ պիր կէօնա իմթիյազ վէ ինհիսար չէքլինտէ օլմագսըզըն թային վէ թահատտ օլունան վէ հէման չէհրը խարիճի կիպի եօլլարատան մատուտ պուլունան մահալլէրտէ ատի արապալար միսիլլու օթօմօպիլ վէ օթօպիւս վէ հայվանյա ճէրը օլունուր օմնիպիւս իշլէթմէք արզու ի-տէնլէրին չէրայիթը մէգքիւրէյէ մուվաֆֆագաթլէրինի միւշիր եէլալէրինատէն սէնէտ ալընարագ բուխսաթ իթա օլունա ճագը իլան օլունուր։

Ֆի 13 հաղիրան 325

Եօլնը նագլիաբընա մախսուս օթօմօպիլ, օթօպիւս վէ օմնիպիւս քարիֆասը spr

	2º մվ. Ղ.	2º մվ. Փ.	1º մվ. Ղ.	1º մվ. Փ.
Այասոֆիատան Պայազիտէ		20		1
Այասոֆիատան Շահզատէ Պաշը		30		1
Այասոֆիատան Ֆաթիհ		1		1 10
Մարիիւզղիքը սթասիօնլար արասընտաքի ամէտտիւշիւտ իչիւն		20		1
Աքսէրայատան Սիլիթ Մէրմէրէ		30		1
Սագէրայատան Սիլիվրի Գաբուսընա		30		1
Մարիիւզղիքը Նօգաթ պէյնինտէ մէվճուտ սթասիօնլար արասընտա ամէտտիւշիւտ իչիւն		20		1
Ուն Գաբանընատան Ֆէնէրէ		20		1
Ուն Գաբանընատան Պալաթ վէ Էյուպէ		30		1
Իչպու Նօգաթ արասընտա սթասիօնլարատան ալընաճագ		20		1
Ֆաթիհտէն Զարչամպայա		20		1
Ֆաթիհտէն Էտիրնէ Գարուսընա		30		1
Իչպու Նօգաթ արասընտաքի սթասիօնլարատան ալընաճագ		20		1
Պէշիքթաշատան Թագսիմ	1		1	20
Պէշիքթաշատան Ըիլամուր Թաբիգիյէ Նչան Թաշ	1		1	20
Պէշիքթաշատան Ըիլամուր Թաբիգիյէ Երլարդա	1		1	20
Տօլմա Պաղչէտէն Թագսիմ		20		30
Մարիիւզղիքը սթասիօնլար արասընտաքի ամէտտիւշիւտ		20		30
Թօքհանէլի Օղլընատան Հայտար Փաշայա	1		1	10
Թօքհանէլի Օղլընատան Քիւշիք Զամըճայա		20		1
Շիշխանէ Գարաղօլընատան Թարլա Պաշը Թագսիմ		30		1
Թօքհանէտէն Գապաթաշա		20		30
Թօքհանէտէն Պէշիքթաշա		30		1
Թօքհանէտէն Օրթաքէօյ	1		1	10
Նօքաթը մէզքիւրէ արասընտաքի սթասիօնլարատան		20		1
Թագսիմ Շիշլի Նչան Թաշ		30		1
Թագսիմ Քեաղրտխանէ	2		3	
Թագսիմ Եըլտըզ	1	20	2	
Թօքհանէ Եըլտըզ	1	20	2	
Ազապ Գաբու սը Քեաղրտխանէ (Դասրմ Փաշա Խասքէօյ Թաբիգիյէ)	2		3	
Ազապ Գաբուսը Խասքէօյ		30		1
Ազապ Գաբուսը Դասրմ Փաշա		20		30
Ազապ Գաբուսը Սիւլթիճէ մէքթէպինէ գատար	1		1	10
Շեէխ Ճամիի չէրիֆինատէն Ֆընարը Ազաճընա		20		1
Շեէխ Ճամիի չէրիֆինատէն Պաղլար Պաշընա		30		1
Շեէխ Ճամիի չէրիֆինատէն Թօքհանէլիի Օղլընա	1		1	50
Շեէխ Ճամիի չէրիֆինատէն Գիրբլըլրյա	1	10	1	20
Պաղլար Պաշընատան Նուհ Գույուսընս		20		1
Պաղլար Պաշընատան Գարաճա Ահմէտ		30		1
Հայտար Փաշատան Գարաճա Ահմէտ	1		1	10
Հայտար Փաշատան Տօղանճըլարա	1	10	1	20
Մարիիւզղիքը սթասիօնլար արասընտա ամէտտիւշիւտ		20		30

ԱՄԷՆ ՏԵՂ ՓՆՏՈՒԵՑԻՐ 50-13

ՆԷՔԹԱՐ ԳԱՐԵՋՈՒՐԸ

ՕՍՄ. ԿԱՅՍ. ՊԱՆՔԱ

Ազգ.—1902ի մաքսային 4% օսմ. փոխառութեան պարտատիրոջերէն ունեցողներուն կը ծանուցուի թէ պայմանաժամը 1903 յուլիս 1/14ին աւարտած արժէթուղթերը եթէ մինչեւ 1909 30/12 յուլիս չներկայացուին՝ ջնջուած պիտի համարուին։

* * *

Ազգ.— 1896ի 5% օսմ. փոխառութեան պարտատիրոջերէն ունեցողներուն կը ծանուցուի թէ պայմանաժամը 1903 յուլիս 1/14ին աւարտած պարտատիրոջերուն թիւ 14 կարգները եթէ չներկայացուին մինչեւ 1909 30/12 յուլիս, ջնջուած պիտի համարուին։

* * *

Ազգ.— Օսմ. կայս. Պանքայի Ընդհ. ժողովը, յունիս 23ին Լոնտոն գումարուելով, որոշած է %ին 9 շահաբաժին վճարել 1908 տարուան համար։ Այդ վճարումը պիտի կատարուի յուլիս 1էն սկսեալ։ Թիւ 51 կարգին փոխարէն և Օսմ. կայս. Պանքայի կողմէ, Լոնտոն՝ 18 շիլին, Բարիզ՝ 22.50 ֆր., կ. Պոլիս և ճիւղերը՝ 22.50, Բարիզի վրայ քաշուած փոխանակագրով։

PHŒNIX ASSURANCE LD. C°

"ՖԻՆԻՔՍ,,

ESTABLISHED·1782

ՀԻՄՆԵԱԼ Ի ԼՈՆԴՈՆ 1782ԻՆ

ԿԸ ԳՈՐԾԷ Ի ՊՈԼԻՍ 1869ԷՆ Ի ՎԵՐ

ԱՆԳԼ. ԱՊԱՀՈՎԱԳՈՐ. ԸՆԿ.

Դրամագլուխ եւ պահեստի դրամ Ա.Նգլ. ոսկի 4,218,000

ՖԻՆԻՔՍ սոսկ հրդեհի դէմ Ապահովագրական Ընկերութիւն մըն է, ծանօթ իր պատուաւորութեամբ և վնասուց մէջ իր անմիջական վճարումներով։

ՖԻՆԻՔՍ կ'ապահովագրէ հրդեհի և կայծակի դէմ ամէն տեսակ անշարժ և շարժուն ստացուածք, յոյժ նպաստաւոր պայմաններով։

Ընկերութեան նեանաբանն եղան է

ՌԻԴԴԱՄՏՈՒԹԻՒՆ

ԵՒ ԱՆՄԻՋԱԿԱՆ ՀԱՏՈՒՑՈՒՄ ՁՆԱՍՈՒՑ

Ցարդ վճարուած է առաւել քան 27000000 անգլիական ոսկի։

Ընդհանուր գործակալ Պոլսոյ և գաւառաց

Գ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Վիքալիս խան, Պանկ Օթոմանի մօտ, Գալաթիա։

ՊԱՆՔ ՏԸ ՍԱԼՕՆԻՔ

BANQUE DE SALONIQUE

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 10.000.000 ֆր.

ՎԱՃԱՐ. ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 8 Մարտ 1906ին 8.000.000 ֆր.

ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 8 Մարտ 1906ին 3.700.000 ֆր.

ԿԵԴՐՈՆՆ Է ՍԵԼԱՆԻԿ

ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

Դուավլար. Ս. Պոլիս (Գալաթիա և Պերա). Մանաստիր. Սկիւտարի եւ Իզմիր։

ՊԱՆՔ ՏԸ ՍԱԼՕՆԻՔ թեամբ կը կատարէ Ֆ. Պոլսոյ, Եւրոպական Թուրքիոյ ու Ասիոյ և Եգիպտոսի հրատարակութիւնները, ինչպէս նաև միւս ազգ. գրականութիւնները վրայ քաշուած փոխանակագրեր։ Ընդունում հաշիւներ կը բանայ։ Ստանձնագիր վրայ փոխառութիւններ կ'ընէ։ Սակրամենտներ հրամանները կը կատարէ ներքսագրեալ բոլոր հրատարակիներուն վրայ։ Ընդունելու վարկագիրներ կը հանէ Թուրքիոյ և տարածաշրջանի բոլոր քաղաքներուն վրայ։ Աւանդներ կ'ընդունի ի տեսակ տարբեր և 3. 6. 9. 12 ամսուան որոշ ժամանակներով։ Վերջապէս տեղական բոլոր գործառնութիւններ կը կատարէ լուսաբան պայմաններով։ Պանք տը Սալոնիք փոքր վճարումներու համար ալ հիմնադրած է Մանասի մէջ ուրիշ մասնաճիւղ։

Khedivial Mail Line

(Քէտիվիալ Մէյլ Լայն)

Շոգենաւային Ընկերութ.

Նաբաթական ամենեն արագ երթեւեկը Պոլսոյ եւ Աղեքսանդրիոյ միջեւ

«Իսմայիլիէ» շոգենաւը, նաւապետ Անտէրիէ, կիրակի, 4 յուլիս 1909 (Ք. Ե.), կէս օրին Աղեքսանդրիայէն հոս կը ժամանէ. իսկ երեքշաբթի 6 յուլիս 1909 կէս օրէն ետքը ժամը 3ին պիտի մեկնի Աղեքսանդրիա, հանդիպելով Իզմիր և Պիրէան։

ՍՈՒՐԻՈՅ ԳԻԾ

«Մէնզալէ» շոգենաւը նաւապետ Ֆրիմէն յուլիս 3ին ճամբայ պիտի ելլէ դէպի Կէլիպոլը, Տարանէլ, Միտիլի, Իզմիր, Սագըզ, Հէռոդոս, Մէրսին, Իսքէնտէրուն, Սուրիական Տրիպոլիս, Պէյրութ Հայֆա, Եաֆա, Բօրթ-Սաիտ և Աղեքսանդրիա։

Տեղեկութեանց համար դիմել Ընկերութեան կեդրոնատեղին, Գալաթիա, քաֆֆէին վրայ, Մէյմանէթի խան, իսկ մասնաճիւղը՝ Պոլիս, Վալիտէ Սուլթան խան։

ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՏԱՐԻՆԵՐԷ Ի ՎԵՐ ՁԱՆՁՈՒԱԾ Է

Միլքմէյտ Պրէնտ Սուիս Միլքը

ԱՇԽԱՐՀԻ ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ՍՆՈՒՆԴՆ Է

Ամէն ան նոնսք որ գործածած են այս կաթը՝ կ'բնդունին որ

ՄԻԼՔՄԷՅԷՏ ՊՐԷՆԴ ՍՈՒԻՍ ՄԻԼՔԸ

ԼԱՒԱԳՈՅՆ Է ԶԱՆՈՑ ՀԱՄԱՐ ԵՒ ԱՄԷՆՈՒՆ ՏԱ ՕԳՏԱԿԱՐ

50—4

ՕՍՄ. ՀԱՆՐ. ՊԱՐՏՔԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Ազգ.— Օսմ. Հանր. Պարտքի վարչութիւնը նուազուրդի կը դնէ տպագրական գործածուած մեքենայ մը. փափագողները կրնան ժամը 10էն մինչեւ կէս օր այդ մեքենան տեսնել գրաշարութիւնի Պոլսոյ գրասենեակին մէջ, ամէն օր, բացի կիրակիէ և ուրբաթէ։ Առժամեայ նուազուրդը տեղի պիտի ունենայ 1909 18/1 յունիսին, հինգշաբթի օրը, իսկ վերջնական նուազուրդը 20/3 յունիս շաբաթ օրը, վարչութեան կեդրոնատեղիին մէջ։ Առանց տասը ոսկիի երաշխաւորութեան պէտք չէ ներկայանալ։

Ընդհ. Տնօրէնութիւն

13/26 յունիս 1909

* * *

Ա.ԶԳ.— Թղեալ Հասոյթներու վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ Պերութի Ջուրերու Օսմ. Ընկերութեան իւրաքանչիւրը 500 ֆրանքնոց 1-8000 բաժնեթուղթերու և իւրաքանչիւրը 500 ֆրանքնոց 1-10,000 պարտաթուղթերու դրոշմատուրքը վճարած ըլլալով՝ ատոնց տէրերը կրնան Գալաթիա դրոշմատուրքի սենեակը ներկայանալ, ուր առանց ծախքի կը կատարուին դրոշմումի ձեւակերպութիւնները։

3—1 Ընդհ. Տնօրէնութիւն

ՍՊԱՌԵԼՈՒ ՄՕՏ

	Դրս.
Ա. Մայրենի Լեզու Դաւթեան,	3
Բ. » » »	5
Բ. Վարժութիւն Մանուկներու	5
Մաղկաքաղ Մանուկեան	6
Ճաշակ	10

Այս գիրքերը ԱՆՁԵՂՋ կը վաճառուին Պապը Սիրի կողմը, թիւ 47 դրատունը։

ԹԵՐԹՕՆ "ԱՐԵՒԵԼՔ,,Ի (52)

ՀԱՄԻՏԵԱՆ ՐԷԺԻՄԸ

Գրեց՝ ԲՕԼ ՏԸ ՌԷԿԼԱ

ԳԼՈՒԽ ԺԱ.

ՊԱՏ-ԻԿԼ-ՀԱՄԻՏԵԱՆ Ռ. ԵՒ ՄՈՒՐԱՏ Ե.

Մէկ քանի յարգելի մեծաւորներ խընդրած ըլլալով մենք նոյն հրապարակախօսութիւնը կրկնել իրենց մասնական օթեակներուն մէջ, փութացինք գոնացում տալ այդ փափագին։ Ամբողջ երեք ամիս չարունակեցինք այդ բանախօսութիւնները։

Բայց Բարիզի օսմ. դեսպանատունը կը հակէր, առաջնորդուած Ապու-Նատարա անուն մարդու մը կողմէ։ Այդ մարդը Կ. Պոլիս ըլլալ ուզելորութեան մը միջոցին պաշտօն ստանձնած էր Մուրատի ի նպաստ բացած մեր պայքարին առաջքը առնելու։ Օսմ. դեսպանը այնքան պնդեց այդ բանին համար որ այն ատենի նախարարապետ Պ. Ֆլօքէ պաշտօնաթերթին մէջ զեկոյց մը հրատարակել տուաւ, որով մեզ կը պախարակէր լռելեան, բայց միեւնոյն ատեն կը յայտարարէր որ կարգ մը մասնաներու լեզուի ազատութիւնը չէր կարելի բռնաբարել։

Այդ զեկոյցը ապաւուած արդիւնքը տուած չըլլալով՝ մեր դէմ հանելին կիլլէր անուն հրեայ մը, որուն գեղեցիկ դիրք մը խոստացան Կ. Պոլսոյ մէջ, եթէ երբեք ան յաջողէր մեր բրօպականտը դադրեցնել։ Այդ կեղծ Ֆրան-մասօնը ամէն ինչ ըրաւ՝ իր նպատակին հասնելու համար։ Պաղիլի հաւատարիմ աշակերտ, զրպարտութիւն զրպարտութեան վրայ բարդեց. և իր յանդգնութիւնը այնչափ առաջ տարաւ որ կարմիր Սուլթանը ներկայացուց իբր պաշտպանն ու բարեկամը Կ. Պոլսոյ Ֆրան-մասօններուն։

Իր ընկերոջ՝ Ապու-Նատարայի աջակցութեամբ, Կիլլէր շատ աւելի առաջ պիտի երթար, եթէ չպատուանդինք կատղած չուն անուանելու զինքը օթեակին բոլոր Ֆրան-մասօններուն առջեւ։ Հետեւեալ օրը միաձայնութեամբ կը սպասէինք իր վկաներուն, մինչ ան մէկէն ի մէկ դէպի Պոլիս ճամբայ ելած էր, իր տխրահռչակ պայքարին վարձատրութիւնը եղող գումարը գանձելու համար։

Արդարեւ, այդ մարդուկը խորհրդական կարգուեցաւ ոչ է նախարարութեան, 23,000 ֆրանք տարեթոշակով։ Բայց մարդուկը համ առնելով լրտեսութեան քաղցր արհեստէն, այնքան յանդգնաբար դրամաշորթութիւններ ըրաւ որ, օրին մէկը, ֆրանսական դեսպան Պ. Բանպօն իր գլխաւորներուն միջոցաւ չոգենաւ դնել տուաւ զայն Ֆրանսա ղրկելու համար։

Բարիզ դարձին, մեր թշուառական հակառակորդը չարաթաթերթի մը հիմնեց, որուն մէջ կը ջանար ի գործ դնել Պաղիլի մեթոտը...։ Ան կը գրէր թէ Սուլթան Մուրատ Ե. մարմնով ու միտքով առողջ էր, և թէ անոր գահուն յաջորդ-տանիքը՝ խեղճ Ապտիւլ-Համիտ կապուելիք խենթ էր։

Եւ ահա ի՛նչ վերջաւորութիւն կ'ունենան կարմիր Սուլթանին շատ մը լրբութիւնները, անամօթ գրամաշորթեր, երբ Եըլտըզի արկղը գոցուի իրենց առջեւ։

Մեր հրապարակախօսութիւնը տեղի տուած ըլլալով չաղակրատութեանց ու զրպարտութեանց դէմ առանց յապաւումի հոս կ'արտատպենք այնպէս ինչպէս տպագրուած է Թամբլ տը լ'Օսէօր է տը լ'Իւնիոն մասօնական յարգելի օթեակին հրատարակութեան ներքեւ։ Այդ հրապարակախօսութիւնը կը լուսաբանէ Ապտիւլ-Համիտի գահակալութեան մասին մեր բրած պատմութեան մէջ թերեւս մութ մնացած կէտերը. նաեւ կը ճշդէ Երիտասարդ Թուրքիոյ կուսակցութեան վերածնութեան թուականը։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Թամբլը տը լ'Օճէօր է տը լ'Իւնիոնի սրահին մէջ արտասանուած 1892 մարս 23ին.

Տէարք,

Այն նիւթին խորը մտնելէ առաջ, որուն վրայ պիտի խօսիմ հոս, թոյլ տուէք ձեզի յիշեցնելու Ֆրան-մասօնութեան իմաստասիրական, բարոյական ու մարդկայնական հիմերը։ Սապէս յղացուած են այդ հիմերը, այնքան լայն որքան վեհանձն ոգիով մը առգրուած։

Ֆրանսայի Մեծ-Արեւելք Դաշնակցութեան ընդհ. կանոնագրէն բառ առ բառ կը կարդամ հետեւեալը.

ՖՐԱՆ-ՄԱՍՕՆՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԻՐ ՍԿԶԲՈՒՆՔՆԵՐԸ

Յօդ. Ա.— *Ֆրան-մասօնութիւնը, իսկապէս մարդասիրական, իմաստասիրական և յառաջդիմական հիմնադրութիւն, նպատակ ունի հետապնդելու ճշմարտութիւնը, ուսումնասիրելու բարոյականը և համերաշխութեան կիրառումը։ Կ'աշխատի նիւթական և բարոյական բարեկեցման, մարդկութեան մտաւորական ու ընկերական կատարելագործման։ Իր սկզբունքներն են փոխադարձ ներողամտութիւն, ուրիշներու և իր անձին նկատմամբ յարգանք, խղճի կատարեալ ազատութիւն։*

. . . . . .

Նշանաբանն են ազատութիւն, հաւասարութիւն և եղբայրութիւն։

(Շարունակելի)

Արտաքնագիր ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ